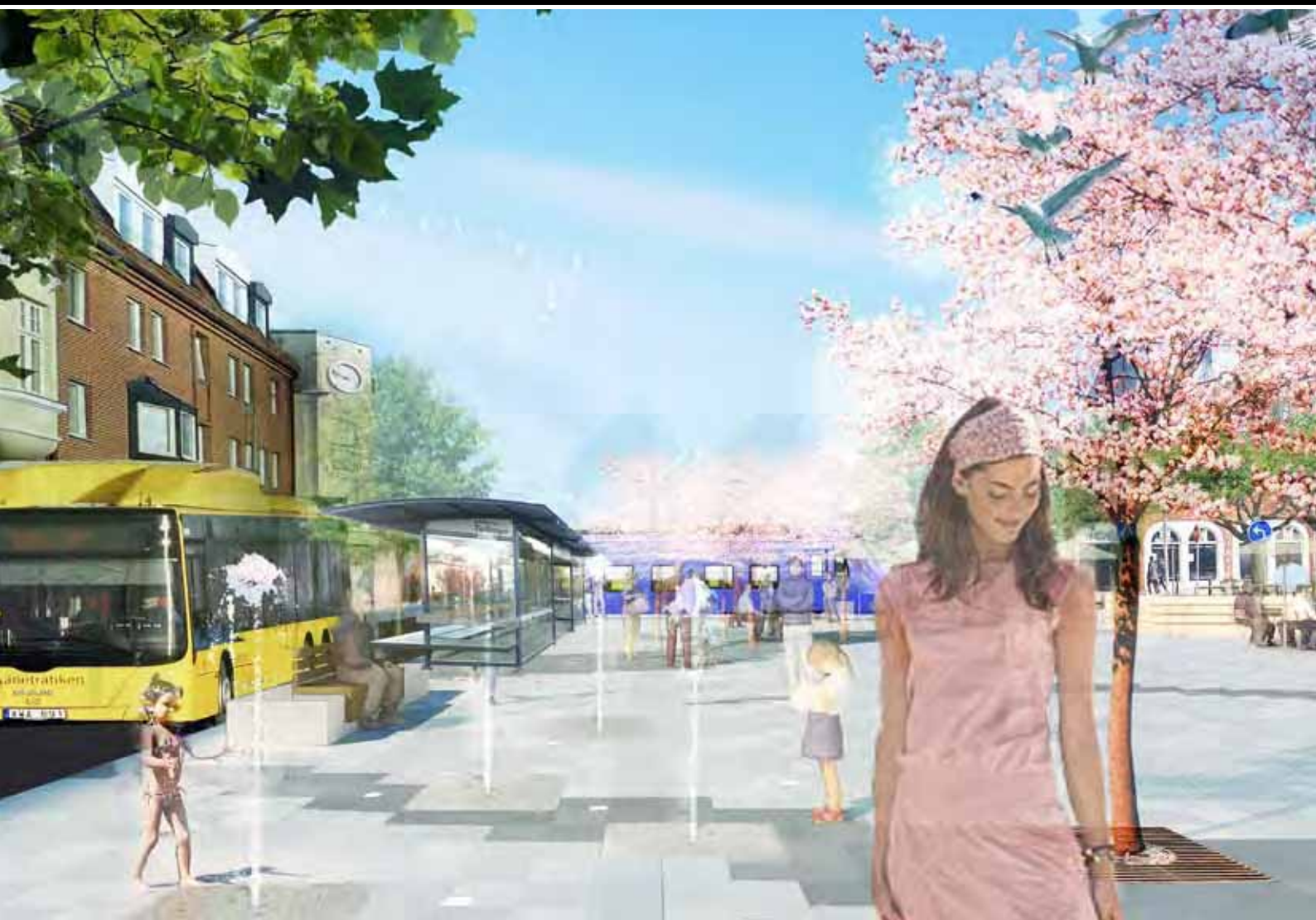

Livskraftiga orter

som en effekt av ESS och MAX IV

Livskraftiga orter

som en effekt av ESS och MAX IV

Denna rapport är framtagen på uppdrag av delprojekt TA1, Samhällsplanering och transportinfrastruktur i samarbete med Strukturbild för Skåne, inom ramen för ”ESS MAX IV i regionen – TITA”. Rapporten redovisar strategier och verktyg för hur forskningsanläggningarna ESS och MAX IV kan ge spridningseffekter i hela Skåne utifrån en casestudie som genomförts i fem skånska orter.

ESS MAX IV i regionen – TITA är ett samverkansprojekt med mål att ta tillvara möjligheterna som etableringen av forskningsanläggningarna ESS och MAX IV innebär. Syftet är att stärka tillväxten, innovationsstrukturen, tillgängligheten och attraktiviteten i regionen till följd av etableringen av forskningsanläggningarna. Projektet drivs av Region Skåne i samarbete med alla kommuner i Skåne, Lunds universitet, Invest in Skåne, ESS AB, Malmö högskola, Länsstyrelsen i Skåne län, Högskolan Kristianstad, Region Blekinge, SLU Alnarp och Blekinge Tekniska Högskola. Projektet medfinansieras av Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF).

Uppdragsgivare: Region Skåne

Projektansvarig: Therese Andersson,
Tine Utzon-Frank
Projektledare: Marie Sand

Konsult: FOJAB arkitekter

Projektansvarig: Magdalena Hedman
Projektteam: Emma Olvenmyr, Eva Sjölin,
Elvira Grandin

Tryck:
Mölnlycke 2012
Elanders Sverige AB

Arbetsgrupp:

Jörgen Prah, Tomelilla
Bengt Alm, Tomelilla
Ulrika Ljung, Tomelilla
Helena Berlin, Tomelilla

Frida Svedin, Simrishamn
Maria Engberg, Simrishamn
Petra König, Simrishamn

Kerstin Brattgård, Lund
Ann-Mari Lindberg, Lund

Sofia Tjernström, Staffanstorp
Joel Sandler, Staffanstorp
Katarina Jeraeus, Staffanstorp
Lisa Callreus, Staffanstorp

Jesper Bergnordh, Sjöbo
Joel Tufvesson, Sjöbo
Monika Strömbäck, Sjöbo

Innehåll

Attraktivitet som tillväxtmotor.....	4
Utmaningar för en livskraftig utveckling.....	6
 Strategier för ortsutveckling.....	10
Strategier för tillgänglighet.....	12
Strategier för attraktivitet.....	18
Strategier för hälsa och rekreation.....	24
Strategier för turism och evenemang.....	27
Strategier för mångfald och tolerans.....	30
Strategier för marknadsföring.....	33
Strategier för goda processer och samarbete.....	37
 Casestudie - fem orter.....	42
Bebyggelsestruktur.....	44
Tillgänglighet.....	46
Placering av centrum.....	48
Ortsutveckling i Staffanstorp.....	50
Strategier för Staffanstorp.....	52
Ortsutveckling i Dalby.....	56
Strategier för Dalby.....	58
Ortsutveckling i Sjöbo.....	62
Strategier för Sjöbo.....	64
Ortsutveckling i Tomelilla.....	68
Strategier för Tomelilla.....	70
Ortsutveckling i Simrishamn.....	74
Strategier för Simrishamn.....	76
 Referenser & material.....	80

Attraktivitet som tillväxtmotor

Skåne är idag en växande region, på väg att genomgå en förändring som kan få ytterligare konsekvenser för tillväxten på bostads- och arbetsmarknaden; etableringen av de högspecialiserade forskningsanläggningarna ESS och MAX IV. Utmaningen ligger i att kunna ta tillvara den potential som dessa medför i form av fler arbetsplatser i regionen och ökat behov av bostäder. För att kunna skapa en hållbar utveckling som inkluderar hela Skåne krävs att vi satsar på attraktiva stads- och boendemiljöer, där kollektivtrafiken har en avgörande roll! Denna rapport ger inspirerande exempel, tips och råd kring hur man konkret kan arbeta för att höja attraktiviteten i en ort.

Planera aktivt för ortsutveckling!

Regionens tillgänglighet och attraktionskraft är en nyckelfråga för att kunna attrahera kunniga människor till forskningsanläggningarna och det skånska näringslivet. Viktiga faktorer för att kunna locka människor till regionen är att erbjuda hög servicenivå, attraktiva stads- och boendemiljöer samt god infrastruktur.

Syftet med denna rapport är att inspirera till en hållbar utveckling i de skånska orterna genom strategier och verktyg som tillvaratar spridningseffekterna från ESS och MAX IV utanför Malmö och Lund.

Samverkansprojektet ESS MAX IV i regionen - TITA har arbetats fram för att stärka innovationsstrukturen, tillgängligheten och attraktiviteten i regionen och för att skapa tillväxt och sysselsättning till följd av etableringen av anläggningarna. Ett av delprojekten i TITA, TA 1, handlar om samhällsplanering och infrastruktur. Inom detta delprojekt har en rad studier och analyser avseende bl a tolerans, attraktivitet och infrastruktur utförts. Denna studie är en av dem.

Läsanvisning

Rapporten består av två delar. Den första delen innehåller strategier och verktyg för en ortsutveckling i Skåne som kan ta tillvara effekterna av ESS och MAX IV. I den andra delen beskrivs den casestudie i fem orter som genomförts. Strategierna för de fem orternas utveckling har fått utgöra bas för de generella strategierna.

Världsledande forskning till regionen

Under 2009 stod det klart att två världsledande forskningsanläggningar, European Spallation Source (ESS) och MAX IV, kommer att byggas i Lund inom de närmaste tio åren.

ESS är ett planerat flervetenskapligt forskningscentrum baserat på världens mest kraftfulla neutronkälla. Där ska forskare studera en mängd olika material – allt från plaster och proteiner till mediciner och molekyler – för att förstå hur dessa är uppbyggda och hur de fungerar. ESS kommer att öppna nya möjligheter inom hälso-, miljö-, energi-, klimat-, transport- och ingenjörsvetenskap, läkemedel samt arkeologi.

MAX IV i Lund är ett nationellt laboratorium för synkrotronljusforskning. Vid MAX IV sker också forskning inom acceleratorfysik och en gren av kärnfysiken där man använder energirika elektroner. MAX IV kommer att bli nästa generations synkrotronljusanläggning och den mest högpressterande synkrotronljusanläggningen i världen. MAX IV möjliggör nya framsteg inom ett stort antal områden såsom biomedicin, medicin, materialvetenskap, nanoteknologi, energiforskning, geologi och miljövetenskap.

Tillsammans kommer forskningsanläggningarna MAX IV och ESS att bli ett nav i Europas infrastruktur för forskning.

För att de positiva effekterna av ESS och MAX IV ska spridas utanför Malmö och Lund måste Skånes övriga orter bli mer attraktiva!

Utmaningar för en livskraftig utveckling

För att få kunna ta tillvara effekterna av forskningsanläggningarna måste attraktiva och dynamiska miljöer skapas genom att stadsmiljön kring stations- och bytespunkterna i regionen utvecklas. I orter utanför Malmö/Lund, utmed kollektivtrafikstråk, ges goda förutsättningar för en hållbar utveckling och för attraktiva bostäder, arbetsplatser och verksamheter. Men kommunerna måste själva bidra till utvecklingen för att de positiva effekterna inte enbart ska hamna i Malmö och Lund!

Blir det några effekter av ESS och MAX IV?

Vilka effekter kan vi då förvänta oss av att få två framstående forskningsanläggningar till Sverige och Skåne? För den fysiska planeringen ute i kommunerna är det intressant att veta något om vilka miljöer som lockar boende, verksamheter och företag.

Enligt Tyréns rapport "Vem kommer till Skåne?" kommer etableringen av ESS och MAX IV ge både direkta effekter och indirekta effekter på regionens utveckling. De direkta effekterna alstras av personer som på ett eller annat sätt utnyttjar anläggningarna, dvs anställda m fl. Dessa effekter kommer framför allt att synas i Lund och Malmö.

De indirekta effekterna däremot kommer att kunna påverka hela Skånes arbets- och bostadsmarknad. Dessa effekter kommer av personer som indirekt har en anknytning till anläggningen; studenter, gästforskare, företagare, turister samt personer som behövs i regionen framöver för att behoven av vård, skola, handel osv växer.

Efterfrågan på olika typer av boendeformer, såsom hyresrätter och möjligheten att bo inneboende kommer att öka. Genom att erbjuda attraktiva boendemiljöer och dynamiska stadsmiljöer med tillgång till kollektivtrafik har storstaden såväl som den mindre orten möjlighet att utvecklas och komplettera varandra.

All utveckling till Malmö och Lund?

De positiva effekternas omfattning beror helt och hållet på hur var och en av kommunerna lyckas skapa attraktiva boendemiljöer med bra kommunikationer. Om kommunerna inte själva gör

något för att dra till sig verksamheter och boende kommer all utveckling stanna i Lund/Malmö. Denna viktiga slutsats har utgjort startpunkt för den rapport du nu håller i din hand.

Kommunerna måste själva bidra till utvecklingen!

Hur ska kommunerna kunna utvecklas som en följd av ESS och MAX IV? För att få en hållbar utveckling i hela regionen måste den regionala infrastrukturen utnyttjas och starka kollektivtrafikstråk skapas som knyter samma orterna. Genom att utveckla och förtäta stadsmiljön kring stations- och bytespunkter ges förutsättningar för attraktiva bostäder, arbetsplatser och verksamheter. En attraktiv boendemiljö vid bra kollektivtrafik får fler att bosätta sig utanför Malmö/Lundområdet. En pendling på 30 min är önskvärt, men upp till en timme kan fungera. Arbetsplatser, bostäder och service bör alltså lokaliseras i goda kollektivtrafikstråk!

Strategier för en livskraftig utveckling

För att få en livskraftig ortsutveckling är en god koppling till kollektivtrafik betydande men det finns en mångfald av strategier och verktyg som kan bidra till att skapa attraktiva, dynamiska och hållbara miljöer. Grundläggande strategier för en livskraftig utveckling är **tillgänglighet, attraktivitet och identitet, hälsa och rekreation, turism, marknadsföring**, mångfald och tolerans och **goda processer och samarbete**.

Jobba med tillgänglighet, attraktivitet och identitet, hälsa och rekreation, turism, marknadsföring, mångfald och tolerans för att locka nya invånare till regionen!

Strategier för ortsutveckling

I arbetet med en ortsutveckling som tar tillvara forskningsanläggningarnas spridningseffekter krävs en mångfald av strategier och verktyg samt ett långsiktigt och strategiskt gemensamt arbete inom kommunens organisation och i samarbete med företag och exploatörer. För ett starkt genomslag är det avgörande att arbetet sker på flera nivåer och inom flera områden och att attraktiviteten höjs för både boende, näringsliv och turister.

På följande sidor beskrivs strategier för en livskraftig ortsutveckling och här ges också konkreta exempel från Skåne och världen. Plocka ut de strategier som passar just din ort och arbeta med dessa. Inspireras av hur andra som har nått framgång arbetat!

Tillgänglighet

Kollektivtrafiken har en central roll för att orterna ska kunna ta del av de effekter som ESS och MAX IV erbjuder. En attraktiv bytespunkt är trygg och lätt att nå och ligger i närheten av ortens centrum och målpunkter. En hållbar och attraktiv ort är också lätt att ta sig runt i till fots och på cykel.

Attraktivitet och identitet

Alla orter är olika. Genom att hitta det unika i respektive ort och utveckla detta kan vi skapa goda miljöer för boende och verksamma och orter som kompletterar varandra istället för att konkurrera. En stark profilering och ett brett serviceutbud inom t ex barnomsorg och skola är ett måste för att kunna attrahera regionens nya invånare.

Hälsa och rekreation

Attraktiva gröna miljöer ger goda förutsättningar för ett hälsosamt liv och kommer att vara en viktig aspekt när regionens nya invånare väljer bostadsort. Gröna miljöer som är lätta att nå för alla är en viktig beståndsdel för bättre hälsa och välmående.

Turism och evenemang

Forskningsanläggningarna kommer att leda till en ökad turism i Skåne. Tillfälliga evenemang och turistattraktioner kan locka besökare till orten och kommunen och kan i en förlängning bidra till att nya människor väljer att etablera sitt boende eller sin verksamhet där.

Marknadsföring

Hur orten uppfattas utåt är viktigt för att locka både nya boende, företag och besökare. En bra marknadsföring krävs för att stärka bilden av orten utåt och för att höja stoltheten bland ortens invånare.

Mångfald och tolerans

En attraktiv ort är en ort som ger plats för alla individer oavsett bakgrund, kön och ålder. En ort som ger förutsättningar för spännande möten och innovativa idéer kan locka nya och behålla nuvarande invånare.

Goda processer och samarbete

Om de mindre orterna i Skåne ska kunna hävda sig i konkurrensen om arbetskraft och invånare med Malmö/Lund krävs ett aktivt agerande. Viktiga faktorer för framgång är en bra process och ett samarbete inom flera olika områden med många olika aktörer.

Attraktiva mötesplatser och kollektivtrafik
som är lätt att nå lockar nya invånare!

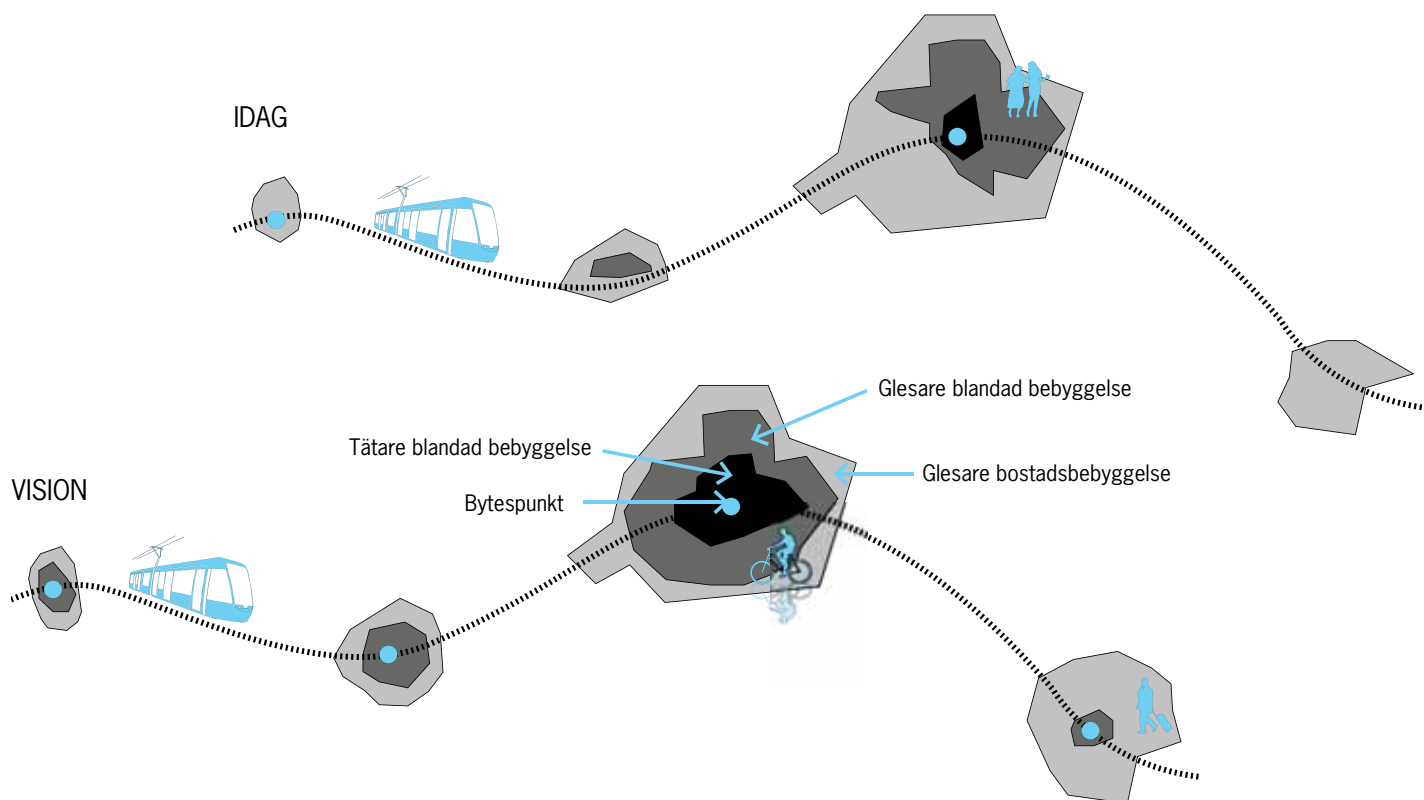
Strategier för tillgänglighet

Kollektivtrafik åt fler människor

För ett effektivt utnyttjande av kollektivtrafiken bör orten växa radiellt med bytespunkten i centrum. Genom att bygga tätt vid bytespunkten får fler människor god tillgång till kollektivtrafiken, vilket kommer att vara en avgörande faktor för att forskningsanläggningarna ska få spridningseffekter utanför Malmö och Lund. Tät bostadsbebyggelse, service och personalintensiva företag placeras i anslutning till kollektivtrafiken så att fler kan ta tåget eller bussen.

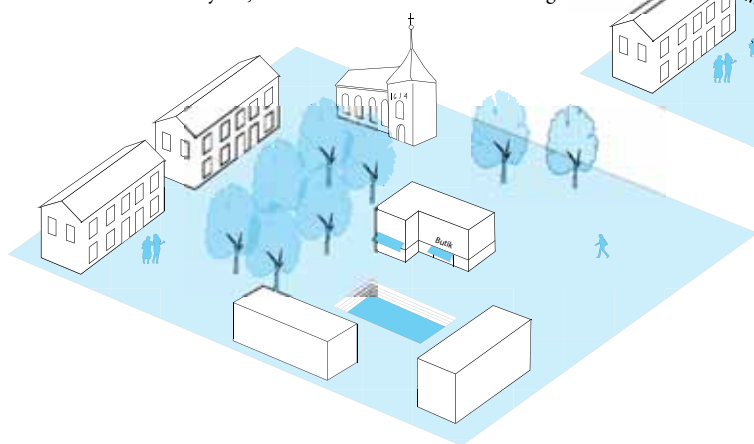
SOCKERSTAN STAFFANSTORP

I översiktsplanen för Staffanstorps kommun är närheten till spårbunden kollektivtrafik den avgörande faktorn för valet av markanvändning. Marken utnyttjas effektivt i de stationsnära lägena och avståndet till hållplatsen får avgöra vilken typ av bebyggelse det handlar om. En del i planeringen är den nya stadsdelen Sockerstan, i det gamla sockerbruksområdet centralt i Staffanstorp. Här finns planer på en blandstad med ca 1000 bostäder och verksamheter. Tätast bebyggelse placeras närmast bytespunkten.

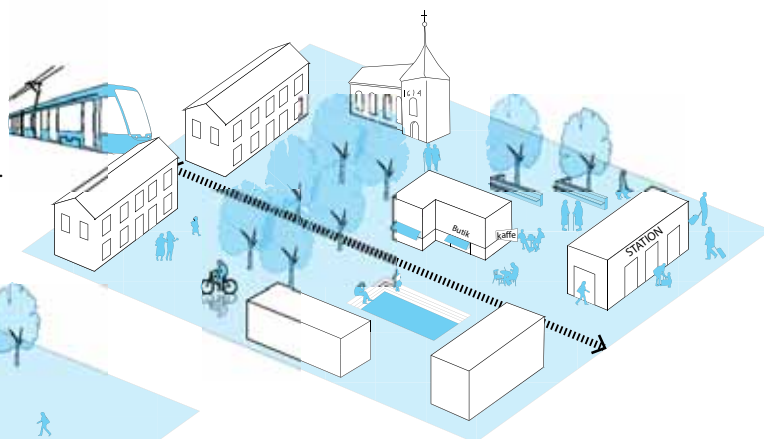
FÖRE

Centrum med kyrka, skola och butik samt ett litet torg.

EFTER

Bytespunkten centralt placerad i orten vilket har bidragit till mer folkliv på gator och torg. Området kring stationen har också förtätats med service och bostäder.

Placera bytespunkten centralt

Flera skånska orter planerar för persontågstrafik. I flera fall finns ett gammalt stationshus men det är inte alltid självklart, av flera olika skäl, att den nya bytespunkten får samma läge som den gamla stationen. För att skapa ett attraktivt och befolkat område som ger de bästa förutsättningarna för många resenärer bör bytespunkten placeras med god kontakt till ortens gång- och cykelnät, vid service och målpunkter. Det får gärna finnas utrymme för förtätning av t ex lägenheter eller annan tätare bebyggelse i området.

STATION I SJÖBO

I Sjöbo har flera stationslägen diskuterats i centrum och en bit utanför tätorten. För att stärka centralorten och få det bästa resandeunderlaget är det viktigt att satsa på ett läge centralt i orten.

Gör det möjligt att hyra cykel och bil

Goda förutsättningar att hyra bil och cykel minskar beroendet att själv äga dessa transportmedel i vardagen och på resor. Detta borgar för ett bättre utnyttjande av kollektivtrafik, minskad bilanvändning och bättre hälsa. Det underlättar också för människor som vistas i Skåne en kortare tid, såsom forskare och studenter.

LÅNECYKLAR

I Barcelona, Stockholm och Köpenhamn, samt på flera andra orter, finns låncyklar utplacerade på stan. Checka ut en cykel på ett ställe och lämna tillbaka den på en annan plats när du använt den färdigt.

BILPOOL

Bilpoolen Sunfleet finns på flera orter i Sverige. Du bokar enkelt en bil via Internet, låser upp den med din mobiltelefon eller ett kort och betalar efter hur mycket du använt bilen.

Många ska ha nära till kollektivtrafik

Studier har visat att det runt om i Skåne finns stor potential att förtäta kring kollektivtrafik. I flera orter finns stora obebyggda ytor alldeles intill bytespunkten, såsom parkeringsplatser, spilltor, jordbruksmark samt storskaliga verksamheter med få anställda. Med fler människor som arbetar och bor nära knutpunkten får kollektivtrafiken ett bättre underlag. Korta pendlingstider kommer att vara en fördel för de människor som väljer att flytta till Skåne.

I rapporten "Stationsnära läge" har man kommit fram till att störst andel av arbetspendlarna väljer tåget före bilen om arbetsplatsen ligger inom 600 m från stationen. I denna zon, området närmast bytespunkten, bör också service och andra målpunkter i orten placeras. Det är då enkelt att uträtta ärenden på väg till och från buss/tåg. Detta medför också att området vid bytespunkten

upplevs tryggt, vilket gör det mer attraktivt och lättanvänt.

DALBY STATIONSOMRÅDE

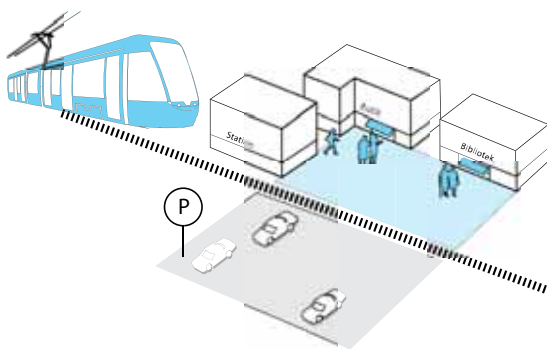
Dalby rymmer nya bostäder och verksamheter söder om den framtida bytespunkten.

H+ HELSINGBORG

Utvecklingen av H+ i Helsingborg innehåller bostäder och arbetsplatser i ett kollektivtrafknära läge.

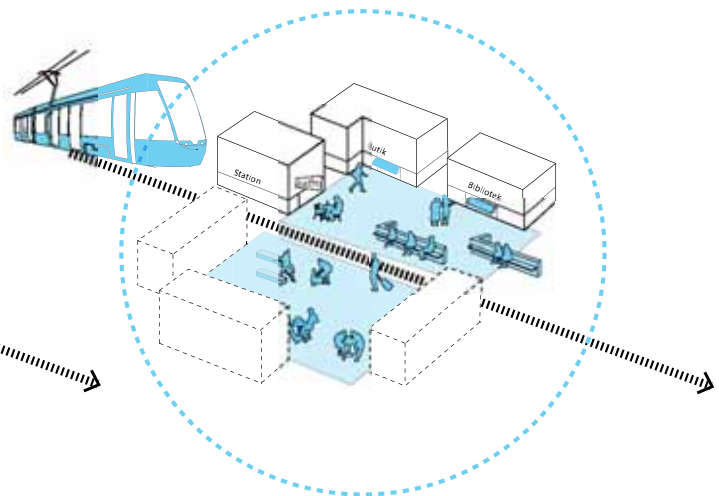
FÖRTÄTNING I TOMELILLA OCH SJÖBO

I både Tomelilla och Sjöbo finns luckor i bebyggelsen nära centrum och bytespunkten, som idag innehåller dåligt utnyttjade parkeringsplatser och spilltor och är möjliga att fylla med bostäder, verksamheter och andra aktiviteter.

FÖRE

Så här ser det ut i flera skånska orter idag i närheten av centrum och bytespunkten; obebyggda ytor t ex dåligt utnyttjad parkering.

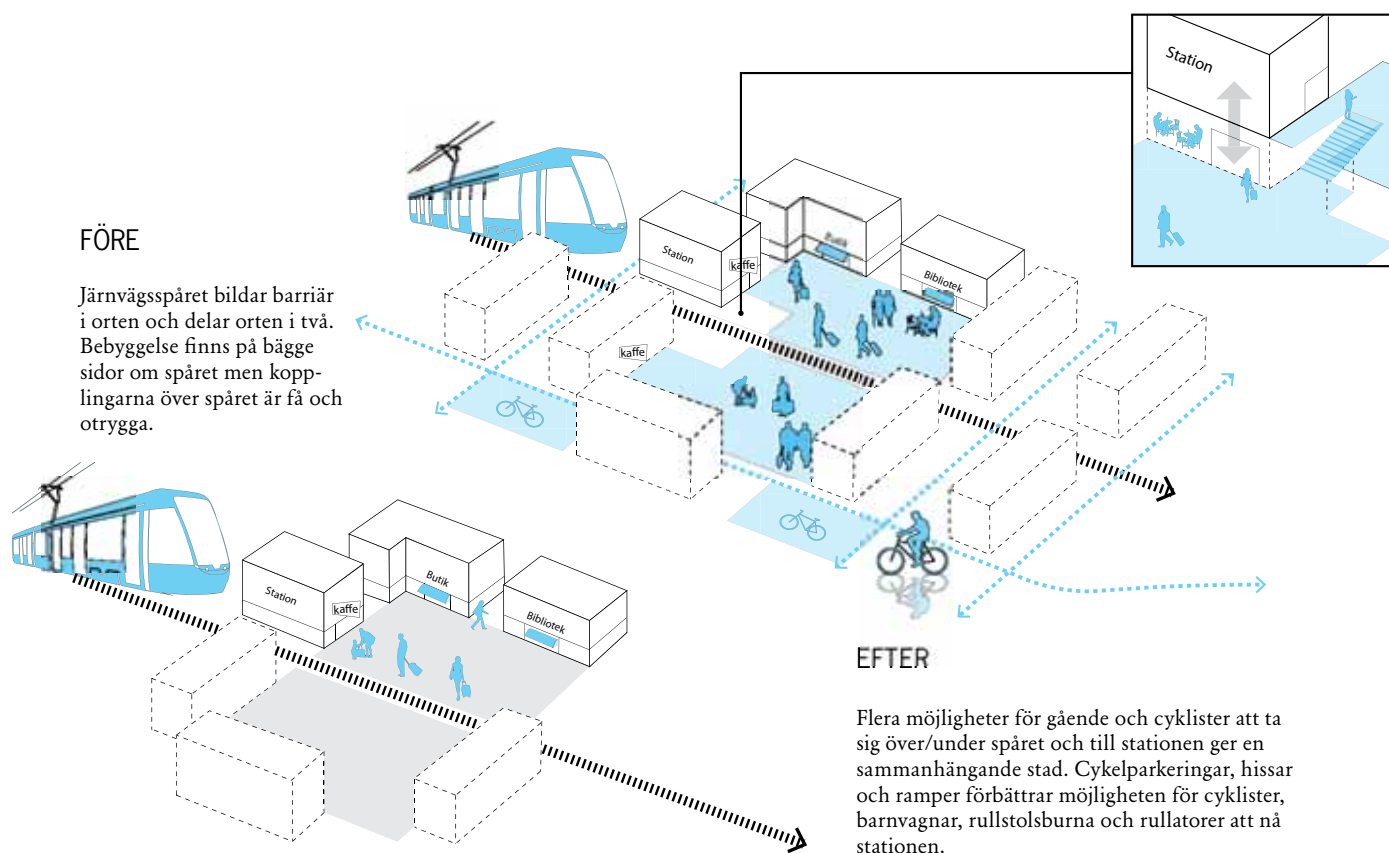
EFTER

Strategi: Förtätning i kollektivtrafknära läge. Parkeringen får en annan lösning, ett annat läge eller tas bort. På markytan byggs bostäder, service och personaltäta verksamheter såsom kontor.

Gör bytespunkten lätt att nå

En lättillgänglig, trygg och attraktiv bytespunkt är en viktig faktor som kan påverka valet av bostadsort. Plattformarna behöver vara lätta att nå från flera håll för både gående och rullstolsburna. Järnvägens barriäreffekter minskas om det finns flera möjligheter att korsa den och om dessa är placerade på bra lägen i ortens gång- och cykelnät. Verka för korta gena gång- och cykelvägar som gör bilen överflödig.

PÅ CYKLARNAS VILLKOR I AMSTERDAM

Sedan 1960-talet har stadsplaneringen i Holland haft gående och cyklister i fokus. De mjuka trafikanterna har företräde i trafiken och kortast avstånd till centrala målpunkter.

Det ska vara enkelt att gå och cykla

Trivsamma och sammanlänkade gång- och cykelvägar är en viktig faktor för att minska bilberoende och klimatpåverkan i våra städer och bidrar till en attraktivare ort. Länka samman målpunkter såsom service, skola och fritidsaktiviteter med boendemiljöer och kollektivtrafik. Ett första steg i detta arbete kan vara att ta fram en cykelstrategi för orten.

STADSPLANERING I HOUTEN

Ett internationellt spännande exempel på en "new town" helt planerad utifrån de gående och cyklandes perspektiv är Houten, belägen några mil söder om universitetsstaden Utrecht i Holland.

På 30 år har staden vuxit från ca 4 000 invånare till ca 50 000 idag. Staden är omgiven av storska-

lig infrastruktur men planerad runt en järnvägsstation med en ny levande citykärna som tyngdpunkt. Trafiksystemet är unikt. Det är de gående och cyklande som hela tiden har gena, bekväma kopplingar och korta avstånd till allt, medan bilisten har tillgänglighet via ett utifrånmatat system. Gatunätet är trångt och i alla korsningar är det de gående och cyklande som har företräde. Staden är traditionellt planerad med kanaler, gröna attraktiva miljöer och relativt lågskalig bebyggelse.

Många forskare och planerare har följt upp planeringen med idel lovord. Bl a har man konstaterat att luften är mindre förorenad, olyckorna färre och attraktionsvärdena högre än andra nya städer i Holland av motsvarande storlek.

NATURBUSSEN - SKÅNETRAFIKEN

Natur- och kulturbussen gör det enklare för dig att uppleva natur och kultur i Skåne utan bil. Många besöksvärda platser erbjuder design, konst, musik, naturguidningar och mycket annat.

Buss eller tåg till natur och kultur

I Skåne finns många fina naturmiljöer och kulturmiljöer, men det är inte alltid lätt att nå dem utan bil. I småorterna kan det bli trångt när alla ska ta bilen, t ex till konstrundan på Österlen. Med extrainsatta bussar under vissa perioder, busslinjer till vissa besöksmål samt genom att placera målpunkter vid kollektivtrafik kan bilanvändningen minska. Detta underlättar även för människor utan bil att nå mer svårtillgängliga delar av Skåne.

GÅRDSLÖSALEDEN

Gårdslösaleden i Tomelilla kommun, är en 12 km lång vandringsled med koppling till Smedstorps

station. Leden går genom flera naturreservat och förbi kulturhistoriska platser.

NATUR- OCH KULTURBUSSEN

Natur- och kulturbussen arbetar tillsammans med Skånetrafiken för att komplettera dagens linjeutbud så att människor ska kunna ta bussen till strövområden och kulturella sevärdheter.

TEATER I MARSVINSHOLM

Till teater i Marsvinsholm tar man sig enkelt med Pågatåg. Genom ett samarbete mellan Skånetrafiken och Ystads teatersällskap reser du hem från teatern på teaterbiljett.

Strategier för attraktivitet

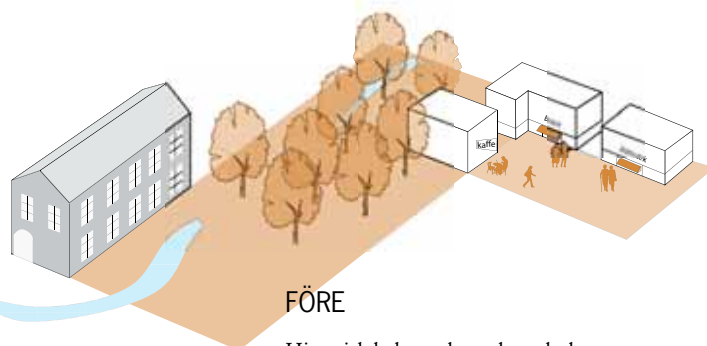
Lyft fram det unika

Genom att hitta, förstärka och vid förändringar utgå ifrån det unika i respektive ort kan vi skapa intressanta livsmiljöer och orter som kompletterar varandra och lockar nya invånare till regionen. Det kan handla om att ta fram historiska element eller karaktäristiska landskapsdrag i stadsbilden. Det unika kan också vara ortens skala, struktur, läge, natur, hav eller sociala mötesplatser.

Ge arkitektoniskt värdefulla byggnader såsom gamla industribyggnader ett nytt innehåll t ex bostäder, kontor, kreativa verkstäder eller handel. De unika karaktärsdragen kan fungera som katalysatorer för en positiv förändring och bidra till att skapa attraktiva områden. Att planera med utgångspunkt i det unika handlar också om att bevara, t ex undvika att bygga i ett vackert öppet landskapsrum med utsikt.

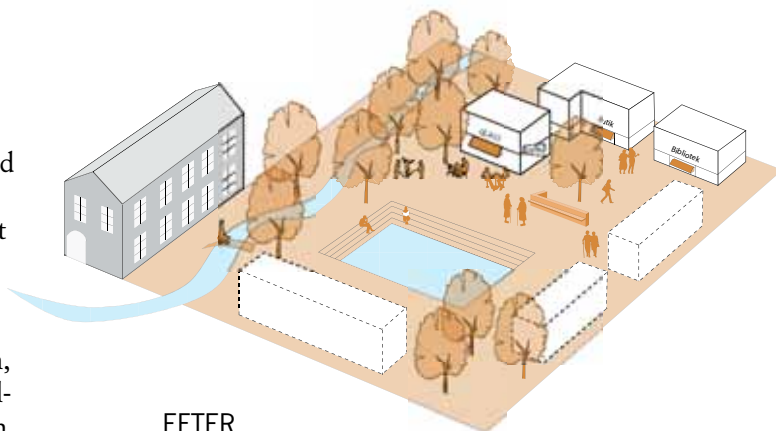
GRIMSTOFTABÄCKEN I SJÖBO

Genom Sjöbo centrum rinner Grimstoftabäcken, ibland under, ibland ovan mark och på bebyggelsens baksidor. Genom att öppna upp bäcken och skapa vistelsemöjligheter kring den kan vattnet bidra till ett attraktivare centrum.

FÖRE

Historisk bebyggelse och ett kulverterat vattendrag finns i orten.

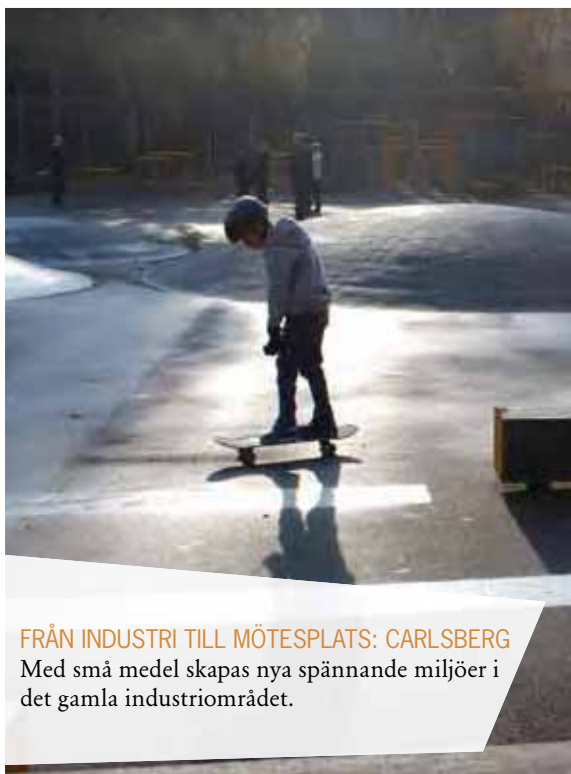
EFTER

Vattendraget har öppnats upp och utgör en attraktion i en ny park och på ett torg som ger den historiska byggnaden en värdigare plats i orten. Förtätning i området bidrar till att fler människor rör sig i området och befolkar torg och park.

ETT UNIKT STADSRUM

Lilla Torg i Malmö utgör en attraktiv mötesplats för malmöbor och besökare. Äldre bebyggelse och ett härligt lokalklimat gör att många söker sig hit.

FRÅN INDUSTRI TILL MÖTESPLATS: CARLSBERG

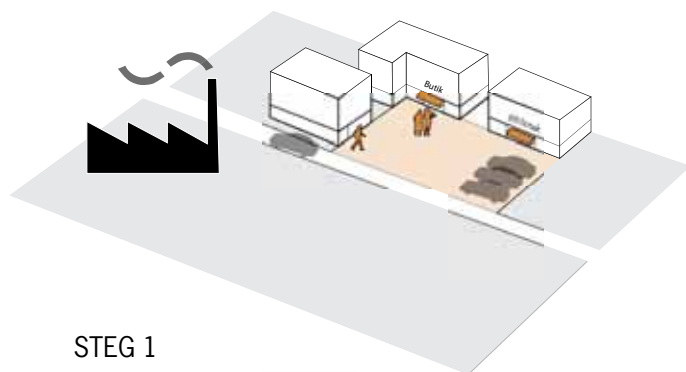
Med små medel skapas nya spännande miljöer i det gamla industriområdet.

Gör området attraktivt

Ett sätt att höja attraktiviteten och förändringsviljan i ett område kan vara att arbeta med en ny markanvändning som kan bli en katalysator för förändringsprocessen. Genom att anlägga en kvalitativ park i ett område kan den mentala bilden av området i ortsinvånares och investerares ögon förändras och intresset för etablering tillsammans med markvärden höjas.

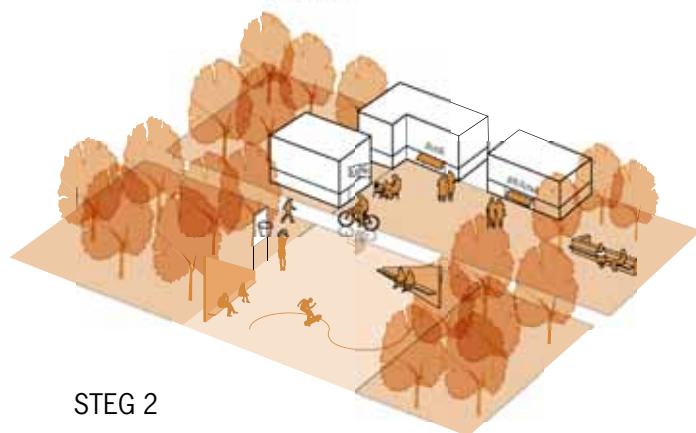
CARLSBERG I KÖPENHAMN

Bryggeriet Carlsbergs produktion i Köpenhamn stängdes år 2008. Nu omvandlas det tidigare industriområdet till en hållbar stadsdel med 3000 bostäder och verksamheter. Utbyggnaden sker etappvis. Ett första steg i utbyggnaden har varit att med små medel skapa nya offentliga miljöer och mötesplatser med spännande innehåll som lockar såväl Köpenhamnsbor som turister.

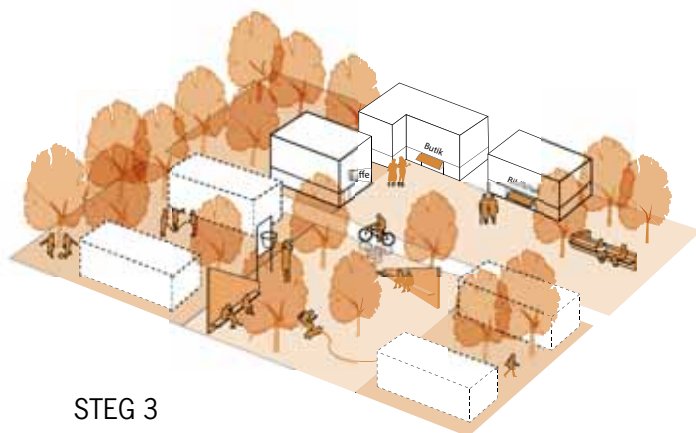
STEG 1

Industrimark med vissa aktiva verksamheter.

STEG 2

Omvandlingsprocessen påbörjas genom att en attraktiv park/aktiviteter som blir en tillgång i orten placeras i området. Området befolkas.

STEG 3

Bostäder byggs i området. Park/aktiviteter behålls och utgör en central del i den nya stadsdelen.

Placera service nära kollektivtrafiken

Genom att placera målpunkter som drar mycket folk såsom handel, vårdcentral, föreningslokaler, arbetsplatser, kulturhus och bibliotek vid bytespunkten blir området befolkat av både besökare till verksamheterna och resenärer. Förutom att detta skapar förutsättningar för spontana och oväntade möten bidrar det även till en tryggare bytespunkt. Trygga och attraktiva bytespunkter i Skånes orter kommer att vara betydelsefullt för att kunna ta tillvara spridningseffekterna av ESS och MAX IV.

SOCKERSTAN I STAFFANSTORP

Genom att placera nya målpunkter för Staffanstorp vid den nya stationen kan "Sockerstan" bli en ny mötesplats för ortens invånare. Verksamheterna ska komplettera det utbud av handel och service som idag finns i centrum, utan att konkurrera med detta. Exempelvis föreslås kulturhus, samlingslokal, högkvalitativ nischad handel såsom saluhall med närodlat.

FARBROR ELOFS SKAFFERI I BILLEBERGA

Farbror Elofs skafferi, en restaurang alldeles intill stationen i Billeberga, framhåller gärna i sin marknadsföring att det är enkelt att nå dem med kollektivtrafik.

Gör entréerna vackra och inbjudande

Genom att förtydliga och förstärka ortens entréer och stråk in mot centrum kan orienterbarheten för besökaren förbättras. Detta ger bättre förutsättningar för besökaren att ledas in mot och använda sig av handel och service i centrum samt att upptäcka ortens kvaliteter, vilket kan leda till att besökaren i en förlängning väljer att etablera sig i orten.

MALMÖLEDEN I HELSINGBORG

Malmöleden sträcker sig mellan väg E4 och de centrala delarna av staden, förbi Knutpunkten i Helsingborg. Den trädkantade infartsgatan har fått en genomtänkt gestaltning och utgör en tydlig entré och koppling till centrum.

Skapa attraktiva stråk

En god koppling mellan kollektivtrafiken och centrum gör att bytespunkten kan fungera som en port till staden. En bytespunkt i ett centralt läge hjälper till att stärka ortskärnan genom att höja intresset för att etablera handel och service i centrum. Stråket mellan bytespunkten och centrum bör vara gent, tryggt och upplevelserikt för gående och cyklister. En blandning av bostäder, kontor och aktiviteter utefter stråket bidrar till detta. Ett gent och upplevelserikt stråk underlättar också för besökaren som anländer med tåg att hitta ortens centrum.

HÄSSLEHOLMS STADSKÄRNA

Hässelholms kommun arbetar för närvarande med ett gestaltningskoncept för stadens viktigaste offentliga rum och stråk från stationen mot centrum. Syftet med omvandlingen är att hitta och utveckla Hässelholms härlighetsvärden och skapa en stadsmiljö som stimulerar alla sinnen. Kommunens intentioner är att staden ska locka fler promenerande, cyklande, resande, mer handel, mer aktivitet och rörelse, mer lust och skratt.

HAMNGATAN I MALMÖ

Hamngatan i Malmö är ett attraktivt stråk mellan stationen och Stortorget och utgör stadens port för den som kommer med tåg. Stråket rymmer flera mötesplatser och aktiviteter som butiker, hotell, restauranger och caféer och har en direkt koppling till stadens centrum. I samband med Baltiska utställningen under 1900-talets början breddades Hamngatan, tidigare en smal gränd, för att ge staden en mer storslagen entré från järnvägsområdet. Senare gavs stråket en omgestaltning med enhetlig utformning, belysning och markbeläggning för att på så sätt skapa en inbjudande och trygg miljö.

BANGATAN OCH BANTORGET I LUND

Vid Lunds station finns flera caféer, butiker och restauranger som drar till sig människor. Stråket mellan stationen och centrum rymmer flera målpunkter och är ett naturligt rörelsestråk.

Skapa attraktiva mötesplatser

För att kunna attrahera nya invånare till Skånes orter krävs attraktiva miljöer. Mycket av ortens attraktivitet ligger i rummen mellan husen. Skapa goda mötesplatser med människan i fokus. En bra mötesplats lockar alla människor, i olika åldrar, med olika bakgrund och ekonomiska förutsättningar.

LILLA TORG I MALMÖ

Efter rivning av den saluhall som låg på platsen fram till 1960-talet har Lilla torg i Malmö successivt blivit en populär mötesplats för malmöbor och besökare. Torget är bilfritt och fylls av uteserveringar och evenemang under stora delar av året. Runt torget finns caféer, restauranger, butiker och kulturcenter med galleri och utställningar. Den kulturhistoriska bebyggelsen samt torgets och byggnadernas detaljer bidrar till en unik karaktär.

Blandad bebyggelse lockar fler

Med anledning av ESS och MAX IV kommer efterfrågan på enklare boendetyper, t ex möjlighet att vara inneboende eller hyra bostad, öka i regionen. För att skapa en attraktiv ort för människor i olika åldrar, i olika livssituation och olika ekonomiska förutsättningar krävs boendeformer av flera slag.

KVARTERET FULLRIGGAREN I MALMÖ

I västra hamnen i Malmö finns en mix av radhus, lägenheter och verksamheter, ibland i samma kvarter. I kvarteret Fullriggaren blandas bostäder med kontor, förskola, LSS-boende och parkeringshus. Här finns även blandade upplåtesformer. Av de drygt 600 lägenheterna är ca 75 % hyresrätter. Malmö stad äger en stor del av marken och har därigenom möjlighet att ställa vissa krav på exploitören.

SOCIAL HOUSING I HOLLAND

I Holland ställs krav på att en viss del av de lägenheter som en byggherre uppför i ett område ska vara sk "social housing", dvs hyresrätter, ibland ägda av staten.

Gör det enkelt att nå intressanta miljöer

Det finns många fantastiska besöksmål i Skåne men det är inte alltid lätt att hitta dessa pärlor eller att ta sig dit med något annat än bil. Vandrings- och cykelleder mellan olika målpunkter såsom gårdsbutiker, kulturmiljöer och konstnärer kan vara ett trevligt sätt att turista på. Samarbeten med grannkommuner och näringsidkare kan leda till en mer utvecklad turism.

TIPRUPS ÖRTAGÅRD

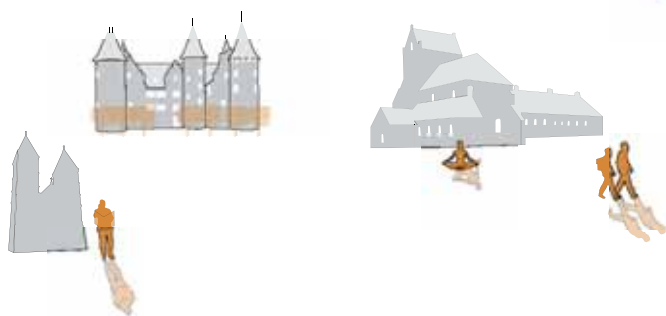
Tirups örtagård ligger i Tirup, en liten by knappt en km väster om Staffanstorp. Till detta utflyktsmål med handelsträdgård, café och trädgård tar man sig till fots eller med cykel från Staffanstorp.

PILGRIMSLEDEN DALBY

Pilgrimsleden genom Dalby återupptas och Dalby kloster kommer att erbjuda härbärge och retreat i ett samarbete med Uppåkra och Lunds domkyrka. Dessa tre noder kopplas samman och blir tillsammans starkare som turistmål. Stråket mellan bytespunkten och Dalby kloster bör förbättras för att också lyfta fram möjligheten att åka kollektivt som turist.

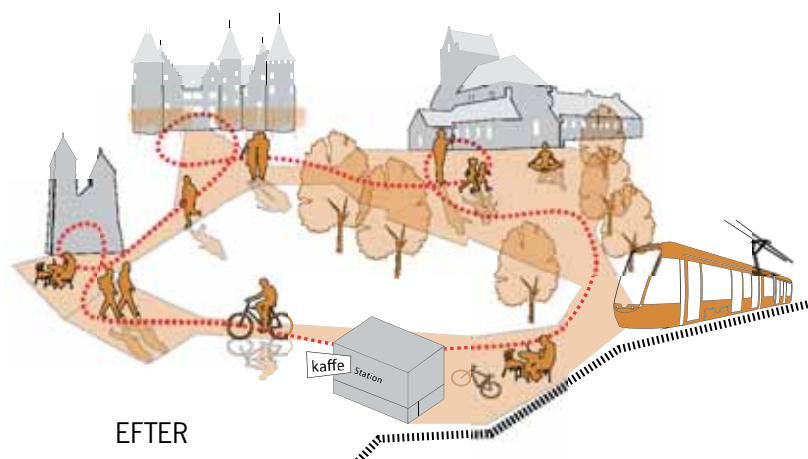
FÖRE

Skåne har en rik historia och därmed mycket historisk, intressant bebyggelse. Idag är detta ofta turistmål som nås enbart med bil.

EFTER

Ett samarbete har utvecklats mellan de olika turistmålen. De marknadsförs nu som ett paket och stärker på så sätt varandra. Vandrings- och cykelleder mellan dem samt tågstation gör det möjligt att upptäcka dem utan bil vilket gör sevärdheterna tillgängliga för fler!

GRÖNSKA I STADEN - MILANO

I centrala delen av Milano kan stadens invånare njuta av en grönskande park som skapar mervärde för orten.

Strategier för hälsa och rekreation

Grönstrukturen är en konkurrensfaktor

Grönska och rekreation är viktigt för att människor ska må bra och trivas i sin miljö. Skapa rekreative miljöer runt tätorten genom att utgå från befintliga grönområden i tätortens ytterkanter. Utveckla och knyta samman dessa till rekreative stråk. På så sätt skapas en sammanhängande och lättillgänglig grönstruktur som gör promenader och joggingrundor intressanta och varierade.

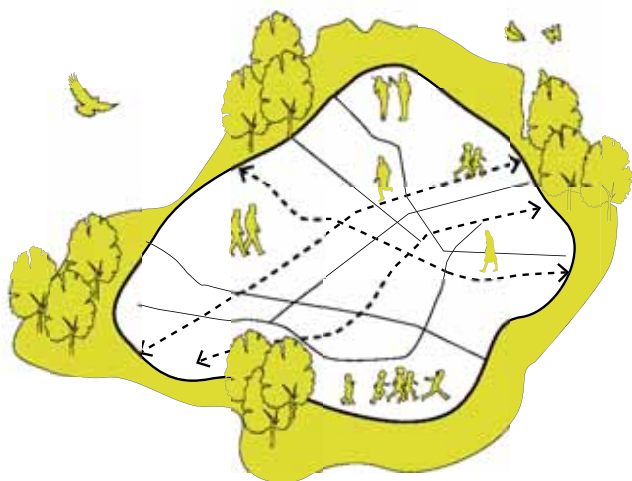
Ta naturen till invånarna

Lättillgängliga grönområden i bostadens närhet kommer att vara en viktig faktor i valet av bo-

stadsort. Skapa gena och trivsamma parkstråk och attraktiva grönområden i ortens centrum som är lätta att nå och många människor kan använda. Det ger härliga vistelsemiljöer och attraktiva mötesplatser.

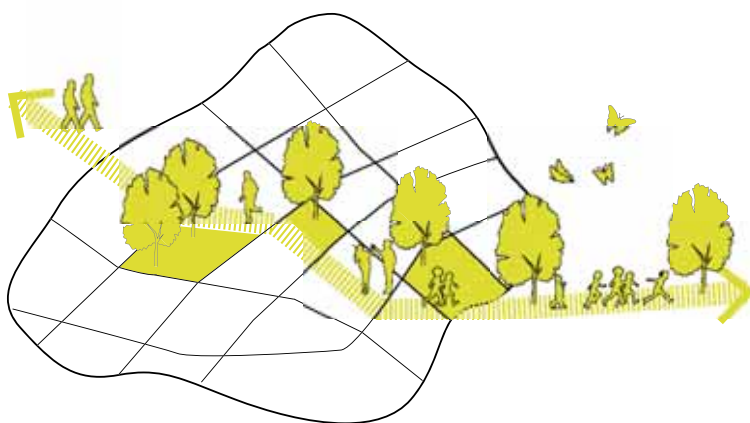
GRÖNSTRUKTUR I SJÖBO

I och kring Sjöbo finns flera naturområden och parker. Goda kopplingar mellan dessa, via målpunkter i orten såsom centrum och bytespunkten underlättar för människor att vistas i naturen till fots och med cykel, vilket i sin tur leder till bättre hälsa.

GRÖNSTRUKTUR RUNT EN ORT

Orter med befintlig grönska i utkanten av orten kan utveckla ett sammanhängande grönt bälte runt orten. Bra gång- och cykelvägar från ortens centrala delar till det gröna är viktigt.

GRÖNSTRUKTUR GENOM EN ORT

Utveckla ortens grönska genom att ta tillvara det befintliga och skapa ett sammanhängande stråk. Låt gärna stråket fortsätta ut till det omgivande landskapet.

VATTENRIKET I KRISTIANSTAD

Kristianstad vattenrike är ett starkt varumärke för staden. Med god koppling till centrala Kristianstad och dess tågstation finns ett biosfärområde med flera besöksplatser med fågeltorn, Naturum, spångade leder, informationsskyltar och utemuseer.

NATUROMRÅDEN I DALBY

I Dalbys närområde finns flera naturområden såsom Dalby söderskog, Dalby stenbrott och Skrylleskogen. Flera områden ligger i direkt anslutning till bebyggelsen i Dalby och är mycket lätta att nå. Kopplingen för gående och cyklister mellan orten och stenbrottet samt mellan de olika naturområdena kan delvis förbättras. Skåneleden går genom delar av området.

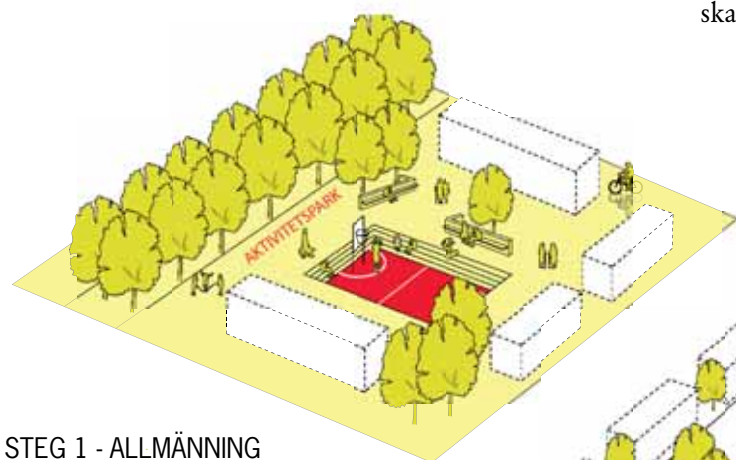
Lek och rekreation nära bostaden

Studier visar att grönska är viktigt för vår hälsa och vårt välbefinnande. Vi behöver en miljö för återhämtning, lek och utevistelse. Olika typer av grönområden i våra livsmiljöer ger goda förutsättningar för ett friskare Skåne. För vardagsrekreation räcker den lilla gröna gården alldeles i närheten av bostaden som bör fungera för småbarnslek och avkoppling. Inom 500 m från bostaden bör det finnas en större park eller grönområde för lek, motion och evenemang av olika slag och större

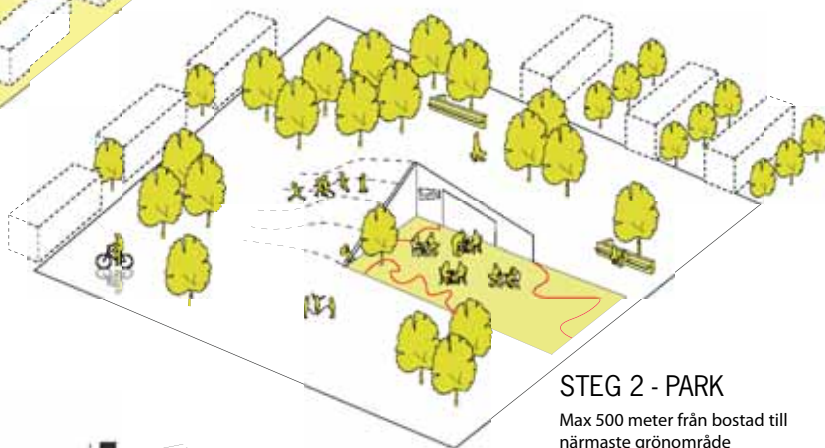
natur- och friluftsområden bör nås inom 1000 m från bostaden.

STOCKHOLMS PARKPROGRAM

I Stockholms parkprogram påpekas att alla parkstorlekar, från det stora naturområdet till den mindre kvartersparken och närgrönskan på olika sätt har betydelse för stockholmarnas vardagsliv och hälsa. En analys visar var det finns god och mindre god tillgång på natur- och parkområden i olika skalor. De fyra definierade nivåerna på grönska används vid planering av framtida parker.

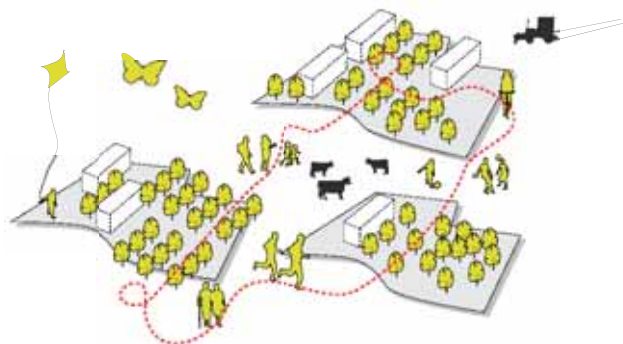

STEG 1 - ALLMÄNNING

STEG 2 - PARK

Max 500 meter från bostad till närmaste grönområde

STEG 3 - STADEN

Strategier för turism och evenemang

Tillfälliga evenemang

Kortvariga, gärna årliga, evenemang kan hjälpa till att marknadsföra en ort eller en region, och i förlängningen locka nya invånare. Satsa gärna på de delar av året när inte så mycket annat händer.

ÖSTERLEN LYSER

Österlen lyser är en årligen återkommande ljusfestival i de tre kommunerna Tomelilla, Simrishamn och Ystad under allhelgonahelgen.

LIGHTS IN ALINGSÅS

Lights in Alingsås, norra Europas största arrangemang för experimentell ljussättning av offentliga platser som i oktober varje år sedan 12 år tillbaka lockar ca 70 000 besökare.

KONSTRUNDAN PÅ ÖSTERLEN

Konstrundan, ett nätverk av konstnärer och konsthantverkare som under påskhelgen öppnar upp sina ateljéer för besökare. Evenemanget hölls ursprungligen enbart på Österlen, men det har nu spritt sig till andra delar av Skåne och södra Sverige.

ÄPPLEMARKNADEN I KIVIK

Skånes största årliga skördefest hålls i äpplets stad Kivik. Förutom avtäckning av den traditionella jättelika äppeltavlan, bjuds på smakprover från lokala producenter och odlare. Ett exempel på ett turistevenemang som verkligen lyfter fram den lokala produkten.

TOMTEPARAD I BRÅLANDA

I december varje år fylls lilla Brålanda i Dalsland av pyntade vagnar och tomtar när en tomteparad arrangeras i samhället. Under en dag mångdubblas ortens befolkning med besökare som reser långt för att uppleva tomtetåg, julmarknad och dans kring granen. Förutom att evenemanget sätter den lilla orten på kartan bidrar det också till en stolthet och en sammanhållning hos ortens invånare. Stora delar av befolkningen hjälper till att arrangera och delta.

LANDSKAPET SOM TURISTATTRAKTION - NORGE

Norge har satsat på en rad vackra rast- och utsiktsplatser som ett sätt att marknadsföra det norska landskapet.

KONST I NATURMILJÖ - KIVIK ART

En unik upplevelse av konst och natur i samverkan utgör ett viktigt utflyktsmål i regionen.

Landskapet som turistattraktion

Det vackra skånska landskapet är en turistattraktion i sig. Genom att förbättra tillgängligheten för olika trafikslag, erbjuda vackra rastplatser och utsiktspunkter kan attraktionskraften höjas ytterligare och detta kan vara ett led i att locka turister i regionen att också bosätta sig här.

KIVIK ART CENTER

Kivik Art Center är ett konst- och kulturcentrum på Österlen med unika paviljongbyggnader utplacerade i naturen som ger en ny dimension i upplevelsen av landskapet.

NORSKA TURISTVÄGAR

Det norska projektet Nasjonal turistvei omfatter ett antal natursköna turistvägar som slingrar sig över bergen och följer kustlinjen. Turistvägarna är en kvalitetsmärkning och ett sätt att marknadsföra Norge. Förutom ett unikt landskap läggs också stor vikt vid ett brett utbud av serviceanläggningar och sevärdheter. Rast- och utsiktsplatser är anpassade för både ett kort fotostopp och för längre utflykter med aktiviteter i naturen. Kvaliteten på arkitekturen i de allmänna inrättningarna är mycket hög.

Låt turism och stadsutveckling samverka

För att kunna utveckla turistnäringen i en ort, kommun eller region krävs ett bra samarbete mellan stadsbyggnadskontoret och respektive ansvarig för turism. Ett långsiktigt tänkande med avtryck i den fysiska planeringen krävs för att t ex skapa goda kommunikationer, sammanhängande gång- och cykelvägar och förutsättningar för olika typer av turistboenden.

REGIONAL MATKULTUR

Regional matkultur är ett nätverk med medlemsregioner runtom i Europa. Det gemensamma målet är att utveckla regionerna genom att främja lokal och regional mat. Nätverket finns även i Skåne. I ett samarbete med stadsbyggnadskontoren i regionen kan turistleder för vandring, cykling och ridning mellan dessa restauranger, krogar och gårdsbutiker utvecklas.

Framhåll det lokalproducerade

Utnyttja den skånska matkulturen för att marknadsföra kommunen och orten. I Skåne finns flera omtalade restauranger, caféer och bagerier. Detta utbud kan gärna bli större och lättare att hitta. Skånes rykte som Sveriges kornbod med sin goda åkerjord borde kunna bli ett ännu starkare varumärke. Framhåll det lokalproducerade och plocka in det i centralorten!

SJÖBO GÄSTGIVAREGÅRD

Gästgivargården i Sjöbo lyfter fram det närproducerade genom att välja råvaror från trakten och i sin meny ange varifrån t ex köttet kommer.

Utnyttja ny teknik

Ny teknik gör det möjligt att, med små medel, arrangera events med stor dragningskraft som kan lyfta intresset för orten.

OPERA PÅ SVENSKA BIOGRAFER

The Metropolitan Opera erbjuder direktsända operor från New York. Med teknikens hjälp är det möjligt att uppleva direktsänd opera på biografen i flera större och mindre orter i Sverige, bl a på RioBiografen i Tomelilla.

Strategier för mångfald och tolerans

Skapa förutsättningar för föreningsliv

Ett aktivt föreningsliv med ett brett utbud underlättar för nya invånare att komma in i ortens sociala strukturer. Goda förutsättningar för föreningslivet bidrar till att skapa platser för möten mellan människor. Olika typer av föreningar kräver olika typer av miljöer såsom föreläsningssalar, idrottslokaler, mindre mötesrum och replokaler. Ofta kan en enkel oöm lokal räcka.

Utnyttja det befintliga utbudet av ortens byggnader. I våra småorter finns det ofta lokaler i centrala lägen som står tomma. Där kommunen inte själv äger byggnaden kan det finnas möjlighet att påverka fastighetsägaren med stöd, råd och kontakter. Tomma lokaler ger orten ett trist ansikte utåt och både näringsidkare och kommun borde vara intresserade av att visa upp ett levande samhälle med ett rikt innehåll.

STAPELBÄDDEN I MALMÖ

Malmös sista stapelbädd i Västra hamnen är numera en mötesplats för kreativa, konstnärliga, och kulturella projekt och evenemang för användare och besökare i alla åldrar. Kockums gamla industrilokal har renoverats och fungerar nu som en sorts inkubator för konstnärlig verksamhet. I

huset finns bl a en stor verkstad, konsertlokaler, utställningsytor, projektrum och café. I anslutning till lokalerna finns också norra Europas största utomhuskejtspark.

Fånga upp nya idéer

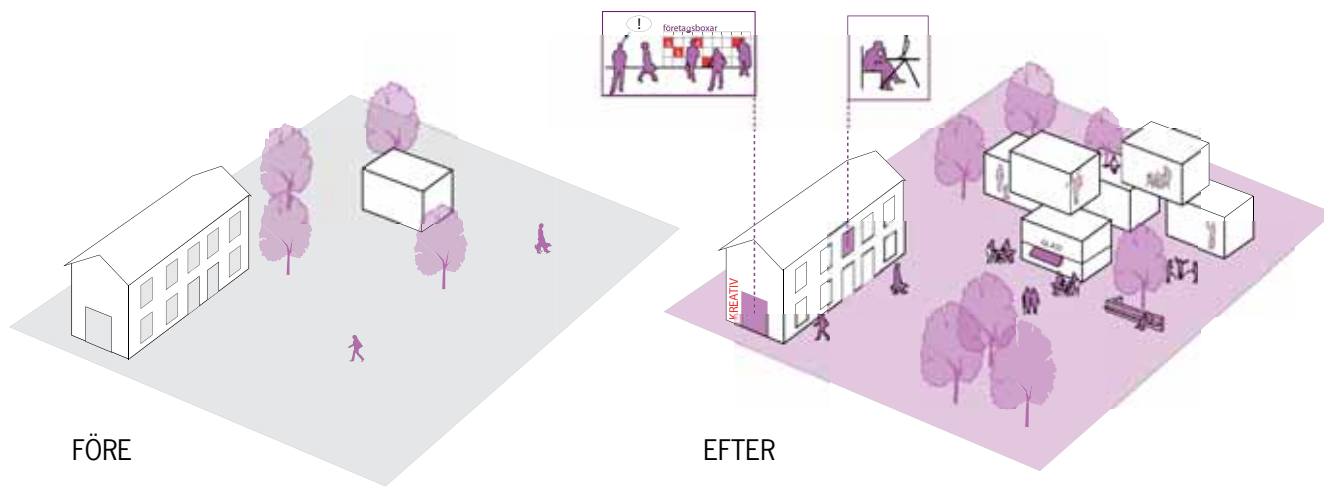
ESS och MAX IV kommer att leda till att nya företag etablerar sig i regionen förutsatt att det är tillräckligt enkelt och attraktivt. Företagsinkubatorer eller företagsboxar gör det möjligt för ett litet företag att hyra kontorsplats och få hjälp med det administrativa. Gamla industribyggnader, helst i centrala eller kollektivtrafknära lägen, kan fungera bra som ett billigare kontor.

NORRA STATION I HÄSSLEHOLM

Norra station är en mötesplats för utbildning och företagande i centrala Hässleholm. Här finns flexibla kontorslokaler och restaurang med konferensverksamhet, alldeles intill Resecentrum.

DJÄKNE KAFFEBAR

Djäkne kaffebär i Malmö kallar sig för ett ”entreprenörcafé”, en ny form av kontor och en mötesplats för innovativa personer som vill utveckla sina idéer i en inspirerande miljö.

FÖRE

Tomma lokaler i historisk bebyggelse.

EFTER

Den historiska byggnaden rymmer nya innovativa företag som vill sitta tillsammans i en intressant byggnad och i övrigt inte har höga krav på lokalens utrustning. Detta har också dragit till sig andra typer av etableringar med föreningsliv och kultur i enkla byggnader.

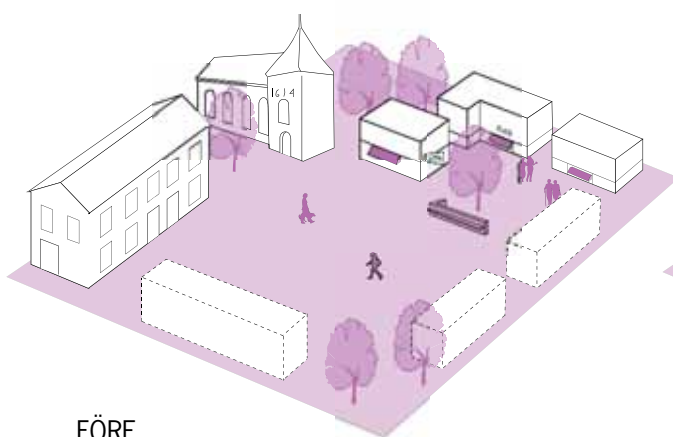
ICKE KOMMERSIELL MÖTESPLATS: SVENSKA KYRKAN
Genom sitt utbud av aktiviteter erbjuder Svenska kyrkan möjligheter att skapa nya sociala nätverk för barn, ungdomar och vuxna.

Samla aktiviteter

Att samla målpunkter såsom föreningslokaler, handel, bibliotek, vårdcentral, busshållplats och skolor skapar platser som är befolkade stora delar av dygnet och därför upplevs trygga. Samtidigt uppnås en miljö som ger förutsättningar för spontana möten mellan människor. Möten som kan ge upphov till en större tolerans mot andra individer och innovativa idéer. Denna typ av platser bidrar till att orten upplevs attraktiv och tilltalande för inflyttande och företag.

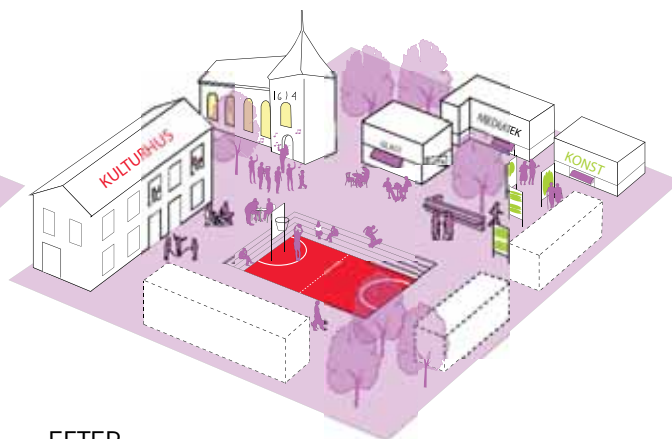
KULTURHUSET I TOMELILLA

Tomelilla kulturhus rymmer flera olika funktioner. Förutom bibliotek och konsthall har också Bildkonstskolan sin verksamhet för barn och unga, Jazzarkivet och Turistbyrån verksamheter i lokalerna. I foajén finns dessutom en shop med bl a böcker samt keramik och smycken från trakten.

FÖRE

Centrum med kyrka, café och butik

EFTER

Fler verksamheter har lokaliserats i centrum; mediatek, kulturhus, konsthall och glasskiosk vilket bidrar till att många människor samlas i området och de offentliga rummen kan utvecklas och befolkas.

Skapa mötesplatser för alla

I en bärkraftig och socialt hållbar ort finns det platser där alla människor kan mötas oavsett bakgrund och ekonomiska förutsättningar. Där finns föreningsliv med olika inriktning samt en mängd ickekommersiella mötesplatser såsom lekplatser och parker, torg, köror, barngrupper i kyrkor och bibliotek där nya invånare kan träffas på ett enkelt sätt och skapa nya sociala nätverk.

OFFENTLIGA MILJÖER I MALMÖ

Malmö stad har under lång tid arbetat med att uppgradera sina offentliga rum. Temalekplatser, havsbad och skateboardparker har skapats. Man har också varit lyhörd under arbetets gång. Västra hamnen var inledningsvis inte tänkt som en badplats, men när behovet och människors önskan om att bada i denna del av stan uppstod, har platsernas funktion förändrats. Nu rymmer de både djuphavsbad och badstegar utmed kajpromenaden.

MELBOURNES CENTRUM

Melbournes centrum har gått ifrån att vara en ensartad stadskärna med mestadels kontor till att bli en stad med ett sjudande folkliv dygnet runt. Genom att skapa nya offentliga rum och lyfta in fler funktioner som bostäder och universitet väljer nu fler människor att använda stadskärnan.

Strategier för marknadsföring

Ge en unik karaktär

Området närmast tåg- och busstationen är ofta det första besökare och boende möter. Arbeta med att ge dessa områden en unik karaktär som stärker ortens kvaliteter och förmedlar en positiv bild. Skapa något som är ett komplement till ortens bostads- och serviceutbud i övrigt.

SOCKERSTAN I STAFFANSTORP

I Sockerstan i Staffanstorp kan den äldre industribebyggelsen i kombination med modern bebyggelse ge en unik karaktär. Det finns inom kommunen stora ambitioner för den nya stadsdelen, bl a en hög arkitektonisk kvalitet på bebyggelsen. En idé är att visa upp denna på en bomässa, som fungerar som ett sätt att marknadsföra det nya området.

Bygg vidare på ortens särdrag

Ta till vara och vidareutveckla det som är karaktäristiskt för orten som ett sätt att marknadsföra och förändra människors bild av orten samt locka turister.

MANKELLS YSTAD

I Ystad har man tagit tillvara den uppmärksamhet som orten har fått i samband med Henning

Mankells böcker om Kurt Wallander. Ystad har blivit ett nytt turistmål med bland annat stadsvandringar på temat Wallander.

Profilera orten

För att effekterna av ESS och MAX IV ska kunna nå andra orter än Malmö och Lund krävs att orten har ett basutbud av handel och service. Dessutom kan en stark profilering av orten, t ex inom den kommunala verksamheten, locka nya invånare. Internationella förskolor och skolor kan vara ett bra alternativ för familjer som bosätter sig i Sverige under en begränsad period.

Använd sociala medier

Hitta nya och enkla sätt att kommunicera med nuvarande och framtida invånare för att marknadsföra orten och dess spännande evenemang samt för att fånga upp kreativa tankar och idéer kring ortens utveckling. En facebook sida med information om vad som händer i orten eller en telefonapplikation som marknadsför orten och kommunen.

PROFILERA ORTEN - LUNDS INTERNATIONELLA SKOLA

Ett bra serviceutbud är viktigt för de som väljer bostadsort, inte minst vad gäller skolor och förskolor.

PROFILERA ORTEN - ETT AKTIVT FÖRENINGSLIV

Lyft fram kultur- och serviceutbudet i marknadsföringen av orten.

BYGG VIDARE PÅ ORTENS SÄRDRAG: VÄRLDENS MINSTA FILMUSEUM

Inrymt i ett litet tunnelhus intill järnvägen i centrala Tomelilla finns Hasse och Tage-museet, världens minsta museum. Hasse och Tage hade i många år en egen filmgård utanför Tomelilla, där de spelade in många av sina populära filmer. Därför sågs placeringen av ett filmmuseum i Tomelilla som naturlig.

PROFILERA ORTEN: I UR OCH SKUR

I Ur och Skur-förskolor där barnen vistas utomhus varje dag året runt är idag relativt vanligt i Sverige, men kan vara en viktig beståndsdel i valet av bostadsort för familjer med bakgrund i andra länder.

Visa upp det lokala näringslivet

Flera av de Skånska orterna har ett mycket aktivt näringsliv med många småföretagare, konstnärer och ett rikt kulturutbud. Låt detta engagemang ta plats i staden på olika sätt så att besökare och invånare ser att kommunen sjuder av kreativa krafter.

EUROPAN I SIMRISHAMN

Simrishamn har år 2011 deltagit i European, en europeisk tävling för unga arkitekter, med ett markområde med central placering i orten. Det småskaliga näringslivet med sina många lokala byggare marknadsförs genom att dessa medverkar vid uppförandet av tävlingsförslaget.

Skapa nätverk

Utveckla orten tillsammans med näringsidkare och byggherrar. Genom att förstå och sätta sig in i andra branscher kan man hitta nya utvecklingsmöjligheter och samband. Uppmuntra näringsidkare att skapa nätverk för att stärka varandra.

Skånes kommuner är många och relativt små. Kommungränserna syns oftast inte i landskapet och attraktivitet följer inte alltid kommungränsen. Samverka med grannkommuner kring turism för att stärka enskilda besöksmål. Koppla samman olika besöksmål t ex genom att skapa paketresor på olika teman som rymmer intressanta besöksmål, boende samt cykel- och vandringsleder.

HELSINGBORG BUSINESS REGION

Helsingborg Business Region är ett samarbete mellan tio kommuner inom Skåne Nordväst. Målet är att effektivisera näringslivsarbetet i regionen och att ytterligare stärka Helsingborg Business Regions identitet som näringslivs- och turistområde.

LÅT DET LOKALA UTBUDET SYNAS - SIMRISHAMN

Låt det unika och lokala näringslivet ta plats i staden genom skyltning, ljussättning, utrustning och detaljbearbetning.

OFFENTLIG KONST I SIMRISHAMN

Simrishamns kommun utmärker sig genom sin höga andel av konstnärer och hantverkare. En idé är att marknadsföra dessa i centralorten, gärna vid bytespunkten så att de blir en del av det första mötet med Simrishamn för tågresenären. Konstnärer, näringsidkare och hantverkare får på så sätt möjlighet att visa upp sina verk i det offentliga rummet.

KIVIK ART CENTER

På Kivik Art Center är konsten utplacerad i landskapet, tillgänglig och synlig för alla.

Strategier för goda processer och samarbete

Om de mindre orterna i Skåne ska kunna hävda sig i konkurrensen om arbetskraft och invånare med Malmö/Lund krävs ett aktivt agerande från kommunala tjänstemän och politiker. Det krävs en förståelse för forskningsanläggningarnas potential, ett beslut och en viljeinriktning om att höja orternas kvalitet och förbättra möjligheterna för tillväxt. En av de viktigaste faktorerna för framgång ligger i samarbetet!

Var en attraktiv arbetsgivare

Ett aktivt agerande på kommunal nivå kräver kreativa och engagerade medarbetare som har möjligheten, viljan och friheten att driva processen framåt. Endast en bra arbetsgivare som ger utrymme för nya tankar och idéer, välkomnar ifrågasättande och diskussion kan locka sådana personer.

Skapa långsiktiga visioner

Att höja attraktiviteten och locka nya invånare till våra småorter tar tid och kräver långsiktigt arbete, såväl inom politiken som inom verksamheten. En stark politisk vision, väl förankrad i den översiktliga planeringen, är grunden för framgång, dvs att kunna gå från vision till verklighet.

De långsiktiga visionerna måste vara väl förankrade hos alla som är delaktiga i processen, inte minst kollegorna inom och utanför den egna kommunala förvaltningen. En bra förankring bidrar till att alla medverkande känner att de själva "äger" projektet och ger ett positivt engagemang.

STAFFANSTORPS CENTRUM OCH LOMMA HAMN

Förnyelsen av Staffanstorps centrum, ett arbete som löpte över mer än 15 år, är ett gott exempel på detta, likaså kan arbetet med förnyelsen av Lomma Hamn och centrum lyftas fram. I Lomma påbörjades planarbetet 2002, det politiska visionsarbetet kanske 10 år dessförinnan och ett genomförande fullt ut kan beräknas till 2020. Vision och målstyrning, långsiktighet, engagemang och tålamod är några av framgångsfaktorerna!

Arbeta strategiskt

Strategiska markförvärv är ytterligare en framgångsfaktor. Som markägare har kommunen en mycket stark juridisk ställning. Detta tillsammans med det kommunala planmonopolet ger en enorm fördel inför ett framtida förändringsarbete. Som exempel kan nämnas att redan för drygt 20 år sedan förvärvade Staffanstorps kommun marken där den tidigare järnvägen gick mellan Staffanstorp och Dalby.

Även om kommunen inte är markägare finns det genom det kommunala planmonopolet möjlighet att ställa vissa krav på exploatören, med hjälp av t ex ett gestaltungsprogram eller i ett exploateringsavtal.

Skapa engagemang genom dialog

En samverkan och dialog med många parter i samhället är viktig, många fler än vad PBL-processen föreskriver. Detta gäller såväl kommunmedborgare, markägare och verksamhetsutövare som exploatörer och byggherrar.

De mindre kommunerna har ofta enklare att arbeta gemensamt över förvaltningsgränserna, de har närmare till kommuninvånarna och kan ofta också förenkla och effektivisera vägen från idé till beslut.

FOKUS DALBY

Fokus Dalby är exempel på ett pågående projekt där dialogen lyfts fram. Projektets syfte är att marknadsföra Dalby som en framtida attraktiv boendeort och ett modernt bytespunktssamhälle. Dalbyborna görs delaktiga genom exempelvis rådslag, studiecirkelar och föreläsningar.

SKAPA LÅNGSIKTIGA VISIONER - WORKSHOP SOM METOD

En väl förankrad vision hos såväl tjänstemän som politiker är förutsättningen för genomförande. Låt politiker och tjänstemän ta fram en gemensam vision genom en kreativ dialog!

Stolta invånare ger tillväxt

Många goda förebilder i Skåne visar exempel på att man vågat höja blicken, värdesätta och också utveckla alla de kvaliteter som finns på hemmaplan. Ett enkelt verktyg och ett gott komplement till den vanliga PBL-processen kan vara att, tillsammans med de boende och verksamma, arbeta fram en enkel ortsanalys som lyfter fram de kvaliteter som finns och som kan förstärkas i utveckling av den egna orten. En bred medborgardialog kan också hjälpa till att stärka självbilden. Både Staffanstorp och Dalby är goda exempel på detta.

Bli starkare tillsammans

Genom att samarbeta med grannkommunerna kring planeringen kan kommunerna, istället för att konkurrera om nya invånare och företagsetableringar, komplettera varandra vad gäller exempelvis boendemiljöer.

En samverkan över kommungränsen vad gäller den översiktliga planeringen kan hjälpa till såväl för att se på den egna kommunen med nya ögon som att ta fram gemensamma strategier vad gäller hälsa och miljö, rekreation, vatten, gemensam infrastruktur, kompletterande service mm.

ÖVERSIKTSPLANER I TOMELILLA OCH SIMRISHAMN

Tomelilla och Simrishamn har i nuläget en klar möjlighet till samarbete då båda ligger i uppstart för en ny kommunomfattande översiktsplaneprocess.

Ta del av regionens kompetens

Utnyttja den specialkompetens som finns på högskolor och universitet i regionen. Detta kan t ex ske genom samarbete med studenter och forskare i projekt där studenternas och forskarnas unika kunskap kan komma till användning.

Råd och tips för en bra process

Samarbeta med byggherrar och markägare för att hitta gemensamma intressen och områden att utveckla.

Arbeta tillsammans med markägare och politiker i **workshopform** för att skapa gemensamma visioner för orten.

Ta fram en **ortsanalys** tillsammans med invånarna och en objektiv person för att hitta unika värden och kvaliteter i och kring orten.

Utveckla orten i **dialog med medborgarna**. Låt dessa bli ortens ambassadörer som sprider positiv information om orten.

Använd **sociala medier** för att på ett enkelt sätt komma i kontakt med invånarna och för att marknadsföra orten.

Ge invånarna en starkare känsla för orten genom att **sprida information** om ortens historia, näringsliv och kultur med hjälp av temautställningar, information på internet och i lokaltidningar.

Arbeta med **översiktlig och tematisk planering** för att hitta samband och säkra ortens långsiktiga utveckling.

Samtala om **arkitektur, framtidens boende och stadsbyggande** med politiker, invånare och byggherrar för att hitta gemensamma och realistiska visioner.

Arbeta med **förhandlingsplanering** för att ena flera exploatörer i ett projekt. Bryt upp fastighetsgränserna och utveckla projektet gemensamt.

Sätt samman en **infrastrukturstrategi** med tidsatta prioriteringar av utbyggnad av infrastrukturen i orten/kommunen kopplat till bostadsutbyggnaden.

Skapa en **tillväxtstrategi** för orten/kommunen. Koppla samman kommunala investeringar såsom infrastruktur och service med planerad utbyggnadstakt i kommunen.

Bygg upp en **god planberedskap** för olika typer av boende och verksamheter.

Samarbeta med **studenter och doktorander** i regionen för att ta del av den senaste kunskapen om hållbart stadsbyggande och planering.

Casestudie - Fem skånska orter

För att få en livskraftig ortsutveckling är en god koppling till kollektivtrafik avgörande men det finns en mångfald av strategier och verktyg som kan bidra till att skapa attraktiva, dynamiska och hållbara miljöer. I syfte att hitta de strategier som presenterats i förra kapitlet genomförde FOJAB arkitekter tillsammans med Region Skåne och fem skånska kommuner en casestudie med workshopar och analysarbete.

Fem orter

Enligt Tyréns studie av forskningsanläggningarnas effekter är en viktig faktor för att orterna ska attrahera nya invånare och näringsliv att förutsättningarna för pendling mellan arbete och bostad är gynnsamma. Denna studie har därför haft ett särskilt fokus på orter i kollektivtrafikstråk.

För att hitta konkreta exempel på hur attraktiva bostadsmiljöer och näringsliv kan genereras har fem orter valts ut för en särskild studie: Dalby, Staffanstorp, Sjöbo, Tomelilla och Simrishamn. Dessa orter har idag varsin bytespunkt, för buss och/eller tåg, och kan komma att stärkas ytterligare genom t ex en ny järnvägssträckning mellan Malmö och Simrishamn.

Närhet till knutpunkten

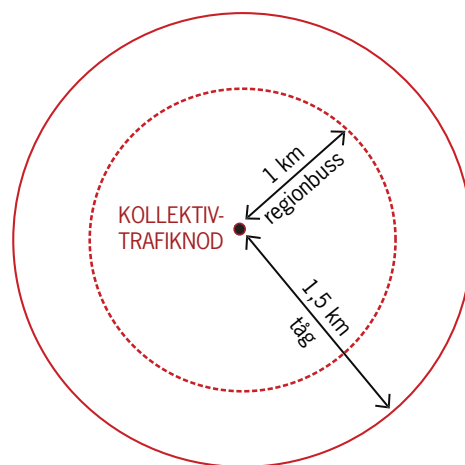
För att skapa attraktiva miljöer för människor, service och verksamheter och en hållbar utveckling för hela regionen är kollektivtrafiken en viktig beståndsdel. Såväl spårburen trafik som busstrafik behövs för att skapa ett heltäckande och attraktivt kollektivtrafiknät i regionen och som omfattar såväl storstäderna som de mindre

orterna. För de små orterna på landsbygden kan en flexibel superbusslinje användas för att knyta samman nätverket och höja ortens attraktivitet! Knutpunkterna för såväl buss som tåg, står därför i fokus och blir magneten som kan generera utveckling för den enskilda orten.

Skånetrafiken har angett brytvärden för hur långt det anses vara rimligt att förflytta sig till och från en järnvägsstation eller busshållplats, beroende på trafikslag. För stadsbuss är detta avstånd 500 meter, för regionbuss 1000 meter och för tåg 1500 meter. I rapporten är radien 1 km från bytespunkten, respektive 1,5 km markerad, då det i alla studerade orter finns buss/tågstation samt planerad tågstation.

Workshop och idéarbete

Som en del i analysarbetet och casestudien arrangerade Region Skåne och FOJAB arkitekter workshopar med representanter från de fem kommunerna. Deltagarna fick i uppdrag att tänka fritt kring utvecklingen av orterna utifrån deras kvaliteter och brister och med fokus på de möjligheter som ESS och MAX IV erbjuder.

I workshoparbetet användes FOJAB arkitekters metod "Brukarprocessen". Deltagarna fick beskriva respektive orsts kvaliteter, brister, hot och möjligheter. Därefter har de i mindre grupper fått i uppdrag att komma med konkreta idéer för att, genom den fysiska planeringen, höja ortens attraktivitet. Workshoparna avslutades med diskussioner kring hur orterna tillsammans kan arbeta för att stärka varandra och tillsammans utveckla denna del av regionen.

Strategier för orstsutveckling

Utifrån workshoparbetet har FOJAB arkitekter tagit fram förslag på strategier för orstsutveckling. Dessa ska ses som inspirerande exempel som kan användas av andra kommuner i Skåne som arbetar med orstsutveckling.

Analys av orterna

För att kunna höja attraktiviteten i en ort måste ortens specifika förutsättningar användas som en utgångspunkt. Analys av ortens kvaliteter, brister och framtida möjligheter och hot är därför en mycket viktig del av förändringsarbetet. Vad är det unika i orten? Var finns luckor att förtäta? Saknas det länkar i viktiga stråk?

För att få grepp om vilka möjligheter till utveckling som finns i de fem orterna följer här enkla analyser av orternas struktur samt en kort sammanfattning av respektive orsts kvaliteter och brister, hot och möjligheter.

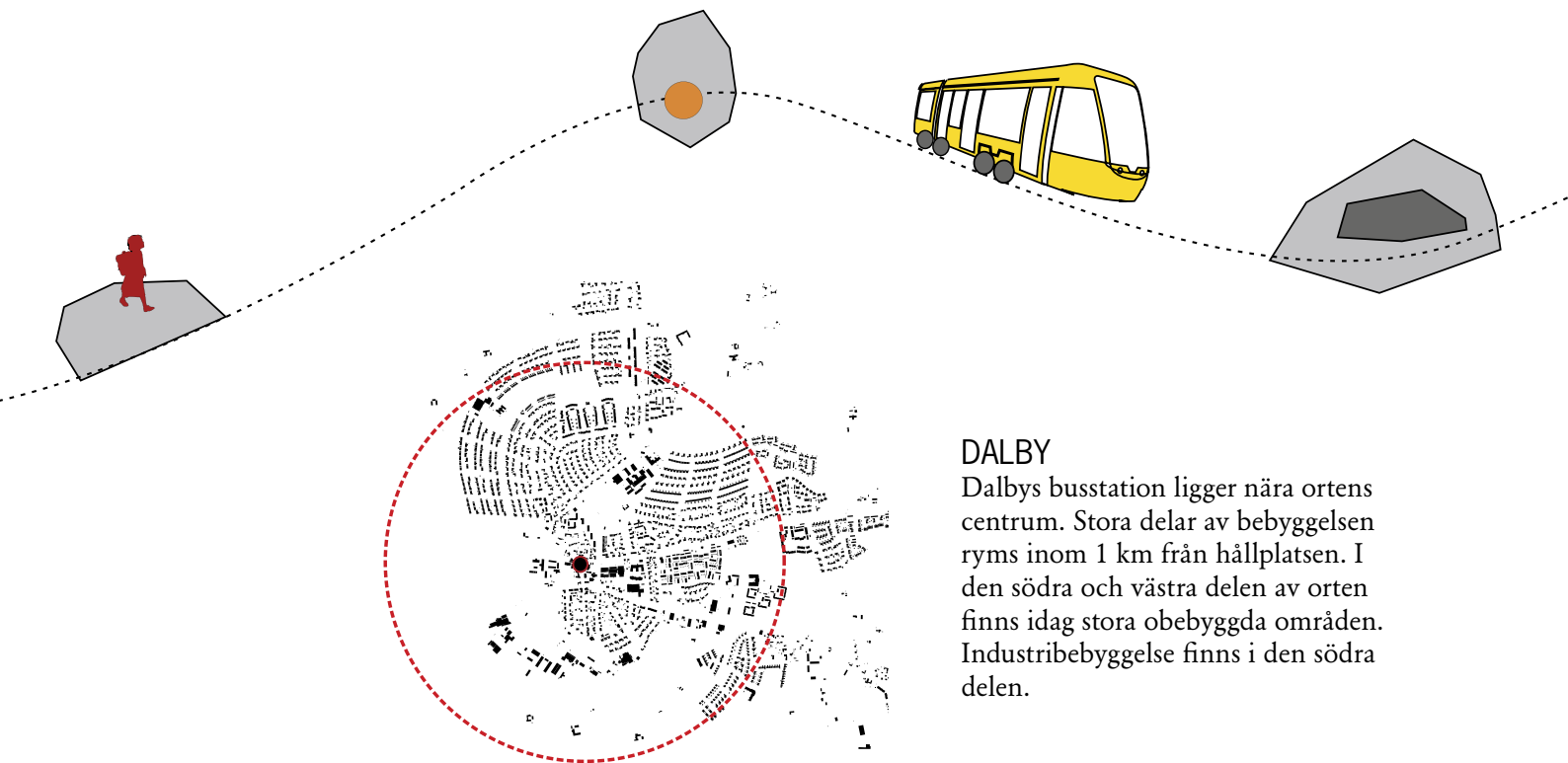

Bebyggelsestruktur

Möjligheten att bo och arbeta nära en bytespunkt underlättar för människor att pendla och är en viktig förutsättning för att ta del av effekterna av ESS och MAX IV. Denna bebyggelseanalys av de fem orterna visar deras struktur i förhållande till ortens buss- och/eller tågstation. Alla fem har potential till förtätning i närheten av bytespunkten. På vissa obebyggda ytor finns det dock motstående intressen, exempelvis riksintresset för kulturmiljö i Dalby, som gör att dessa är mindre lämpliga att bebygga. Orternas utbredning är ungefär densamma. Större del av orten ryms inom ett avstånd av 1-1,5 km från bytespunkten. En stor andel av bostäderna i orten ligger alltså på ett acceptabelt avstånd för att kunna cykla eller promenera till den centrala hållplatsen.

Staffanstorp

Staffanstorps busstation är centralt placerad i orten. Inom 1 km från bytespunkten för regionbuss finns obebyggd mark, i det gamla sockerbruksområdet, i den östra delen av orten.

DALBY

Dalbys busstation ligger nära ortens centrum. Stora delar av bebyggelsen ryms inom 1 km från hållplatsen. I den södra och västra delen av orten finns idag stora obebyggda områden. Industriebesbyggelse finns i den södra delen.

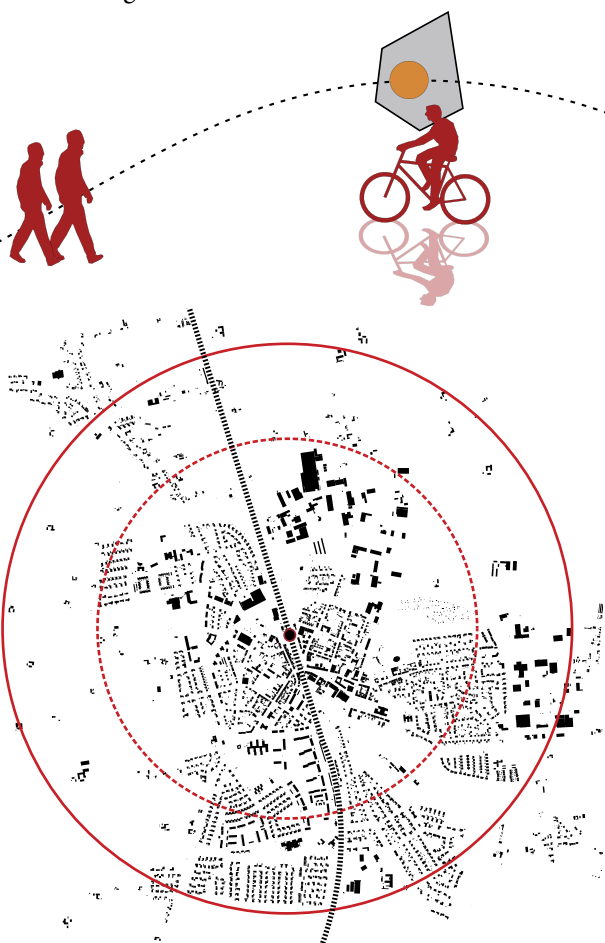
Sjöbo

I den södra delen av orten finns obebyggd mark inom 1 km från busstationen och strax intill busstationen finns luckor i bebyggelsen som möjliggör förtätning.

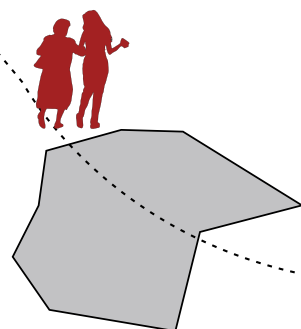
Simrishamn

Småskalig bebyggelse norr om järnvägen. Storskalig industri- och hamnbebyggelse och obebyggda ytor finns söder om tåg- och busstationen.

Tomelilla

Bytespunkten för tåg och buss ligger centralt i orten. Inom 1,5 km från denna finns obebyggda ytor och industriområden som möjliggör en förtätning. Även i Tomelilla finns lucktomter nära stationsläget.

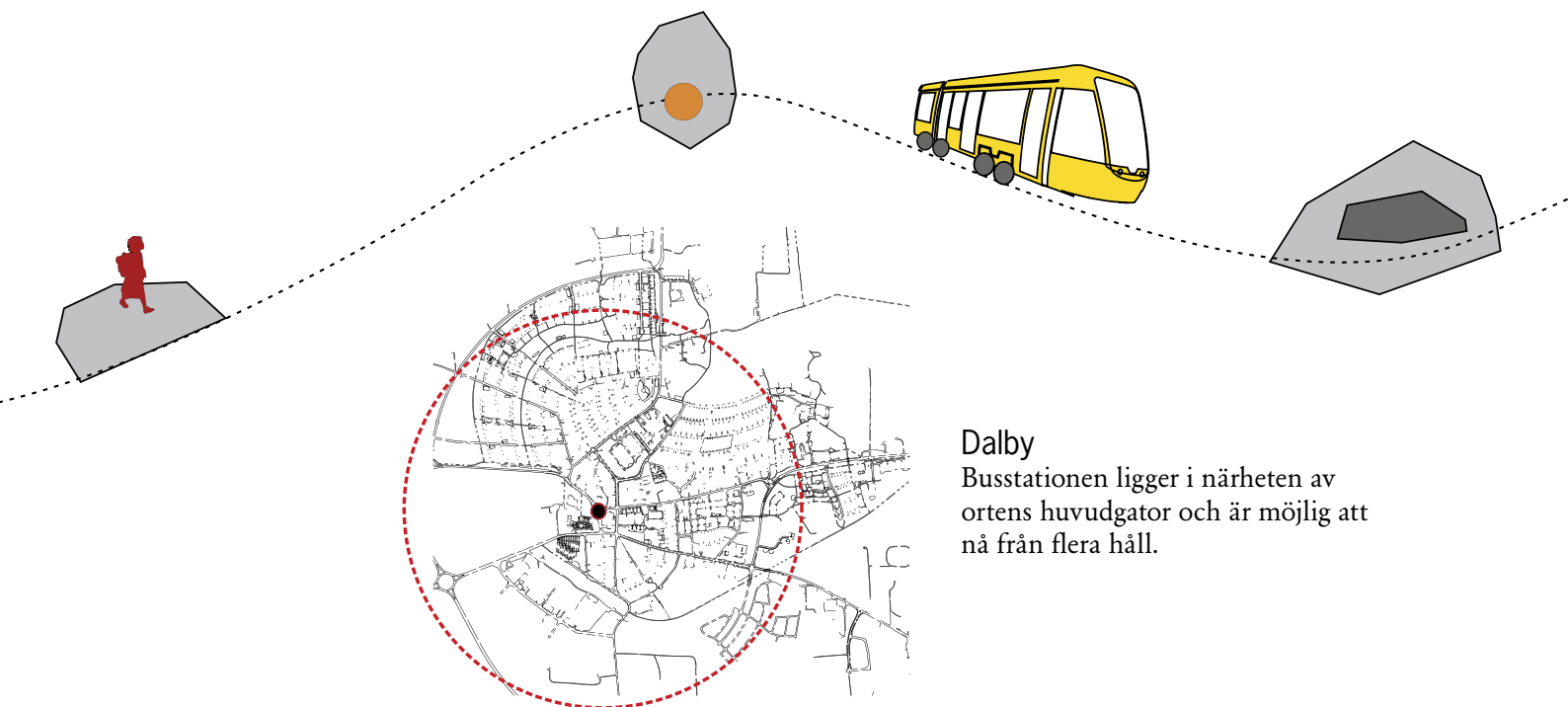

Tillgänglighet

För att kollektivtrafiken ska vara attraktiv krävs bl a en trygg och trivsamt bytespunkt som är lätt att nå från bostäder, arbetsplatser och andra målpunkter. Många nära gång- och cykelstråk som leder till bytespunkten gör den väl förankrad i orten. Dessa kartor visar gator och delar av gång- och cykelnätet i de fem orterna. Ett småskaligt nät gör det enkelt för människor att nå bytespunkten från flera håll och gör det också möjligt att vid behov välja olika vägar till och från hållplatsen.

Staffanstorp

Orten har ett relativt finmaskigt vägnät. Flera återvändsgränder finns i orten, men kopplingar mellan områden finns i form av separerade gång- och cykelvägar. Busstationen är lätt att nå.

Dalby

Busstationen ligger i närheten av ortens huvudgator och är möjlig att nå från flera håll.

Sjöbo

Bytespunkten är placerad strax söder om en av ortens huvud- och handelsgator. I orten finns flera återvändsgränder men områdena kopplas samman med separerade gång- och cykelvägar.

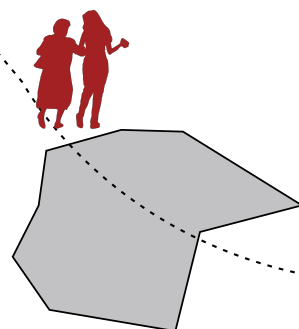

Simrishamn

Ett finmaskigt gatunät norr om järnvägen med flera stråk mot stationen. Sämre kopplingar i söder.

Tomelilla

I den södra delen finns ett finmaskigt gatunät. I den norra delen är kopplingarna sämre. Ortens huvudgata leder över järnvägen och binder ihop den östra och västra delen av orten.

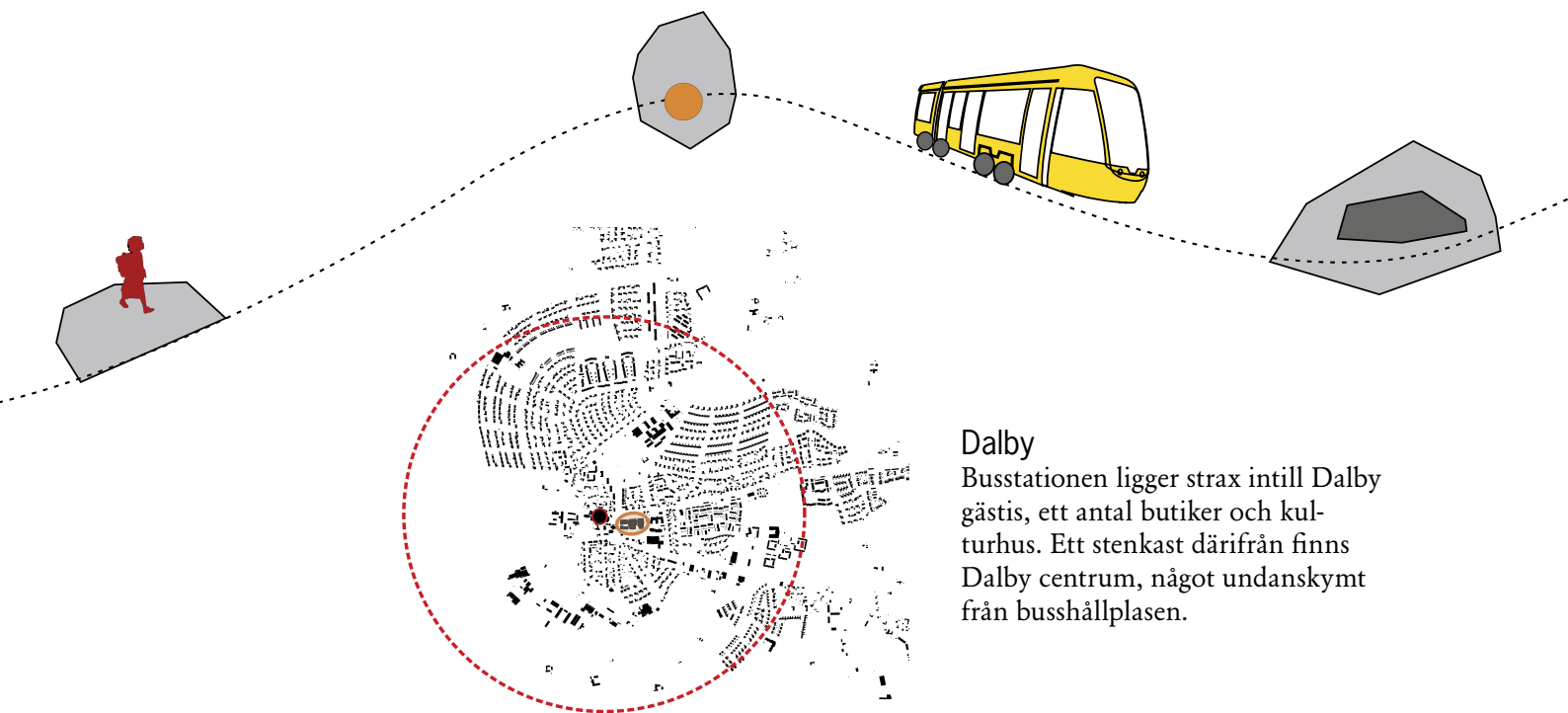

Placering av centrum

Ett bra samband mellan bytespunkten och ortens centrum kan stärka centrumhandeln och bidra till en trygg bytespunkt. Att centrum och bytespunkten ligger nära varandra underlättar sambandet, men det måste också vara lätt att hitta mellan dessa båda. Topografi och upplevelser utmed stråket är också av betydelse. Dessa kartor visar det huvudsakliga området för handel och service i de fem orterna i förhållande till bytespunkten.

Staffanstorp

Busstationen är placerad vid ortens centralgata nära handel och service.

Dalby

Busstationen ligger strax intill Dalby gästis, ett antal butiker och kulturhus. Ett stenkast därifrån finns Dalby centrum, något undanskymt från busshållplatsen.

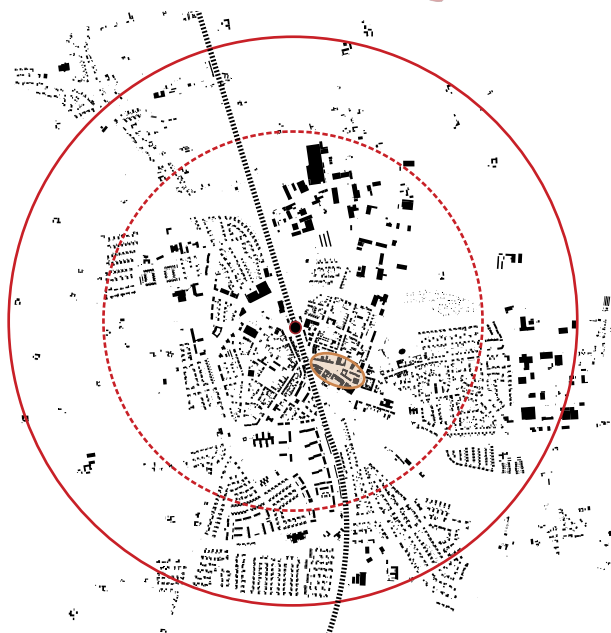
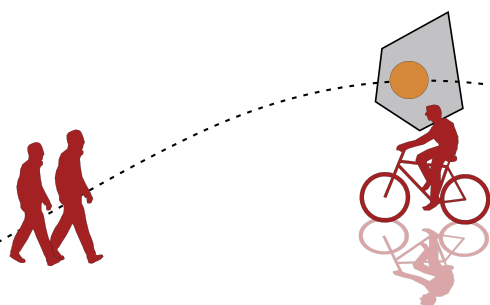
Sjöbo

Busstationen är placerad strax söder om centralgatorna och torget. Orienterbarheten är god.

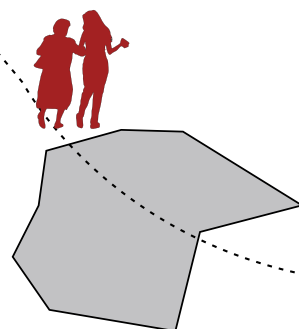
Simrishamn

Centrum ligger en liten bit ifrån bytespunkten. En gata leder från bytespunkten till den centrala gatan, men kopplingen är idag inte tydlig. Utmed stråket finns varken handel eller andra målpunkter.

Tomelilla

Centrum med torg och huvudgata ligger nära bytespunkten, stationsbyggnaden på den västra sidan av spåren och centrum på den östra. Kopplingen mellan dessa båda är något otydlig för förstagångsbesökaren.

Ortsutveckling i Staffanstorp

Staffanstorp har i sin nuvarande översiktsplan en ambitiös plan om tillväxt, en fördubbling av befolkningen i kommunen fram till år 2038. I framtidsprognosen är spinoffeffekter till följd av ESS och MAX IV inräknade. I planerna finns även en spårförbindelse till Lund.

En av strategierna är att bygga tätt kring den framtida bytespunkten. Här planeras Sockerstan, en blandstad som förutom bostäder även ska innehålla funktioner som kan komplettera Staffanstorp centrum.

I workshoparbetet gavs bl a förslag till vilken typ av funktioner som kan placeras i Sockerstan, så-

som kulturhus, företagsområde och högkvalitativ nischad handel.

Under workshopen framkom även idéer om bomässa och tillfällig konstnärlig verksamhet i de gamla industribyggnaderna. Förutom Sockerstan finns förtätningspotential vid ortens entréer vilket skulle förstärka och förtydliga dessa.

Med en framtida spårbunden kollektivtrafik till Staffanstorp flyttas bytespunkten, med möjlighet till byte mellan buss och tåg, till det gamla stationsområdet. Idag rymmer den gamla stationsbyggnaden caféverksamhet, men stationsområdet i övrigt har stora outnyttjade ytor.

14800 invånare **27%** under 18 år **20%** över 65 år

900% befolkningstillväxt sedan 1960

1130 företag i tätorten

Tryggt
Bruksort **Alla åldrar** Service
Jordbruk **Kommunikationer** Tirups
Utveckling Centrum örtagård
Gång & cykel

Utbrett Svårorienterat
Storskalig handel *Saknar identitet*
Trista entréer Sovstad

Strategier för Staffanstorp

1. Många ska ha nära till kollektivtrafik

I ett fd sockerbruksområde, strax öster om stationshuset, planeras Sockerstan, en blandstad med ca 1000 bostäder och verksamheter.

2. Kollektivtrafik åt fler människor

Tät bebyggelse samt verksamheter nära kollektivtrafiken ger ett bra resandeunderlag till kollektivtrafiken samt befolkar området. Den tätaste bebyggelsen i Sockerstan placeras närmast stationen.

3. Blandad bebyggelse lockar fler

I Sockerstan planeras en tät kvartersstad som ett komplement till den befintliga villabebyggelsen i orten. Möjlighet kommer att ges för blandade upplåtelseformer, såsom hyresrätter och bostadsrätter. Olika boendetyper är en förutsättning för en blandad befolkning.

4. Placera service nära kollektivtrafiken

Genom att placera nya målpunkter för Staffanstorp nära bytespunkten kan området bli en ny mötesplats för ortens invånare. Verksamheterna i Sockerstan ska komplettera det utbud av handel och service som idag finns i centrum, utan att konkurrera med detta. Exempelvis kan kulturhus, samlingslokal, högkvalitativ

nischad handel såsom saluhall med närodlade varor placeras här.

5. Lyft fram det unika

Sockerstan kan erbjuda en attraktiv och speciell miljö genom att den äldre bruksbebyggelsen sparas och samspelar med modernare arkitektur.

6. Fånga upp nya idéer

Vid bytespunkten planeras ett företagsområde med mindre lokaler för små företag som just har startat upp sin verksamhet, sk företagsboxar. Det ska vara enkelt att etablera sig i närheten av kollektivtrafiken.

7. Gör området attraktivt

I syfte att höja det gamla sockerbruksområdets attraktivitet och skapa nya målpunkter kan de oömma lokalerna utnyttjas för tillfälliga aktiviteter i ett övergångsskede. Den gamla Sockerfabriken kan t ex användas som konstnärsateljéer eller för kulturevenemang.

8. Ge en unik karaktär

Sockerstan har alla möjligheter att utvecklas till en särpräglad och unik stadsdel i Staffanstorp. En bomässa i Sockerstan med ny spännande arkitektur är ett sätt att marknadsföra orten och den nya stadsdelen.

LÄNKA SAMMAN DET GRÖNA-STAFFANSTORP

Möjligheter att skapa en attraktiv grön miljö finns när Staffanstorp planerar för den nya stadsdelen Sockerstan.

UNIK BEBYGGELSE- STAFFANSTORP

Staffanstorps kommun tar tillvara den gamla stationsbyggnaden. Den bidrar till unika kulturhistoriska värden i orten.

ATTRAKTIVT OMRÅDE - BARCELONA

Ett nytt område med aktiviteter för stadens invånare och besökare har skapats i Barcelonas hamn.

9. Skapa attraktiva stråk

För att bytespunkten och centrum ska kunna stärka varandra krävs ett bra samband mellan dessa båda punkter, ett levande stråk med verksamheter som befolkar området, t ex service och föreningslokaler.

10. Länka ihop det gröna

Vid det gamla stationsområdet finns en park som kan utvecklas i samband med utbyggnaden av Sockerstan. Parken bör ingå som en del i en utvecklad sammanhängande grönstruktur i orten. Idag finns mycket liten andel allemansrättslig mark och större strövmråden och sammanhängande rekreationsområden saknas i och kring orten. Ett större utbud av parkområden kan bidra till att höja ortens attraktivitet.

11. Gör entréerna vackra och inbjudande

Att skapa tydliga entréer och en tydlig struktur och orienterbarhet för besökaren är viktigt. Mötet med Staffanstorp kan förtydligas genom att ortens entréer utvecklas. Även förbindelserna mellan ortens externa handelsetableringar och centrum kan förbättras så att det blir naturligt för besökare till dessa att ta sig vidare in mot centrum/Sockerstan och den handel och service som finns där.

UNIK, BLANDAD BEBYGGELSE- STEIGEREILAND, HOLLAND

Alla fastighetsägarna har själva fått utforma sitt boende vilket har gett en unik bebyggelse.

Karta med strategier för Staffanstorp

- 1 Många ska ha nära till kollektivtrafik
- 2 Kollektivtrafik åt fler människor
- 3 Blandad bebyggelse lockar fler
- 4 Placera service nära kollektivtrafiken
- 5 Lyft fram det unika
- 6 Fånga upp nya idéer
- 7 Gör området attraktivt
- 8 Ge en unik karaktär
- 9 Skapa attraktiva stråk
- 10 Länka ihop det gröna
- 11 Gör entréerna vackra och inbjudande

Ortsutveckling i Dalby

Dalby växer och har stor potential till expansion i kollektivtrafiknära läge. Förutom ett tågstopp planeras även en spårväg mellan Dalby och Lund. Med spårvägen knyts Dalby tydligare till Lund. Vid en framtida persontågstrafik till Dalby återupptas ortens ursprungliga stationsläge.

Det finns ett stort politiskt engagemang kring utbyggnaden av Dalby och en aktiv dialog med medborgarna. En viktig fråga i den fortsatta planeringen blir att lösa kopplingen mellan bytespunkten och centrum samt övriga delar av orten. Stora nivåskillnader och bytespunktens placering i utkanten av orten ger komplicerade förutsättningar.

5700 invånare

27% under 18 år

18% över 65 år

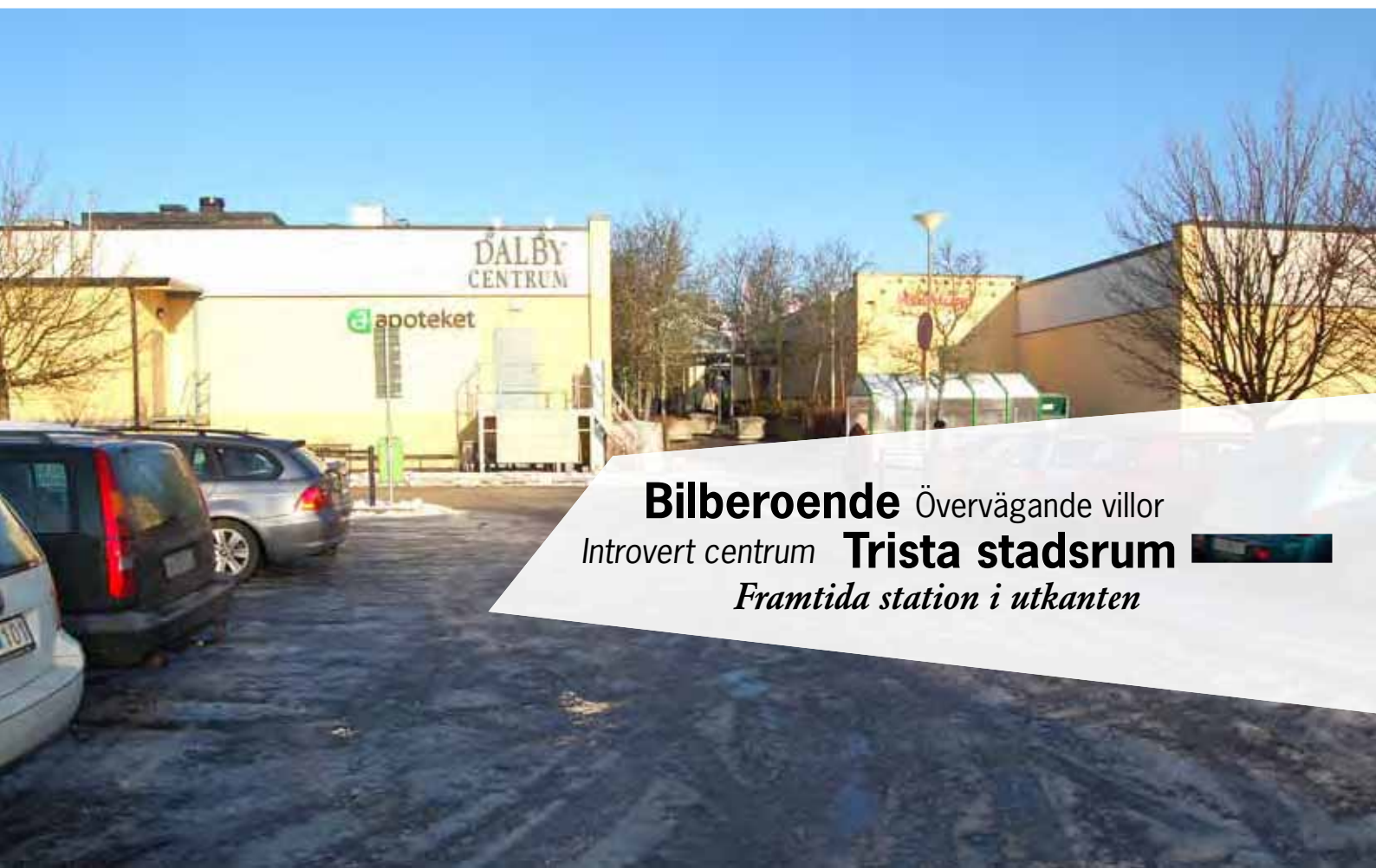
400% befolkningstillväxt sedan 1960

500 företag i tätorten

Föreningsliv **Samlat centrum**
Barnvänligt Naturnära
Småskalighet **Tryggt** Bykänsla
Kulturhistoria Landskapet

Bilberoende Övervägande villor
Introvert centrum **Trista stadsrum**
Framtida station i utkanten

Strategier för Dalby

1. Många ska ha nära till kollektivtrafik

I den sydöstra delen av orten pågår just nu utbyggnad av bostadsbebyggelse. Söder om bytespunkten finns ytterligare möjlighet till etablering av nya bostäder och verksamheter. Här kan rymmas olika typer av bebyggelse; flerbostadshus, radhus, villor och olika typer av aktiviteter.

2. Blandad bebyggelse lockar fler

I orten finns en stor potential för att förtäta i kollektivtrafiken nära lägen med olika typer av bebyggelse och olika upplåtelseformer.

3. Placera service nära kollektivtrafiken

Området vid bytespunkten skulle kunna rymma flera aktiviteter som är gemensamma för orten, exempelvis kulturskola och inomhusbad, vilket ger goda förutsättningar för ett område som är befolkat under stora delar av dygnet.

4. Skapa attraktiva stråk

Ett attraktivt stråk mellan bytespunkten och centrum stärker centrumhandeln och underlättar för den som besöker orten med tåg att orientera sig. I Dalby hamnar bytespunkten i vad som idag

är utkanten av orten, en bit från centrum och betydligt lägre än ortens centrala delar.

5. Det ska vara enkelt att gå och cykla

Dalby har flera fina naturområden i sin närhet. Goda gång- och cykelvägar till dessa och till andra målpunkter i orten, de nya bostäderna och övriga delar av orten är viktigt för ortens attraktivitet.

6. Gör det enkelt att nå intressanta miljöer

Pilgrimsleden genom Dalby återupptas och Dalby kloster kommer att erbjuda härbärge och retreat i ett samarbete med Uppåkra och Lunds domkyrka. Dessa tre noder kopplas samman och blir tillsammans starkare som turistmål. Stråket mellan bytespunkten och Dalby kloster bör förbättras för att också lyfta fram möjligheten att åka kollektivt som turist.

7. Gör bytespunkten lätt att nå

För att människor ska utnyttja tåget och ta sig till bytespunkten gåendes eller cyklades krävs gena, trygga och sammanhängande gång- och cykelvägar. En ort med Dalbys förutsättningar kräver extra mycket planering kring detta.

GÖR DET ENKELT ATT CYKLA

Fina naturområden som är lätta att nå med cykel höjer ortens attraktivitet.

SKAPA ATTRAKTIVA STRÅK - DALBY CENTRUM

Centrum har ett bra läge mitt i orten och det är en härlig mötesplats med affärer och caféer. Skapa attraktiva stråk som leder in i centrum från busshållplatsen och stationen så fler hittar hit.

Eventuellt krävs en lokal busslinje eller att spårvägen mellan Dalby och Lund även trafikerar centrum.

8. Skapa nätverk

I syfte att utveckla besöksnäringen i Dalby och sätta Dalby på kartan har ett trenodssamarbete mellan Uppåkra arkeologiska center, Dalby kloster och Domkyrkan i Lund utvecklats.

9. Bygg vidare på ortens särdrag

Ett sätt att locka nya besökare till Dalby är att marknadsföra det unika som finns i orten, såsom Dalby kloster. Dalby kloster kan, med sin intressanta miljö och historia, utvecklas till ett starkt besöksmål som sätter orten på kartan.

10. Skapa engagemang genom dialog

Förankring och samarbete är viktiga ledord i utvecklingen av Dalby, både bland invånarna och politiskt. Inom projekt Fokus Dalby ses Dalbybornas medverkan som nödvändig när orten växer.

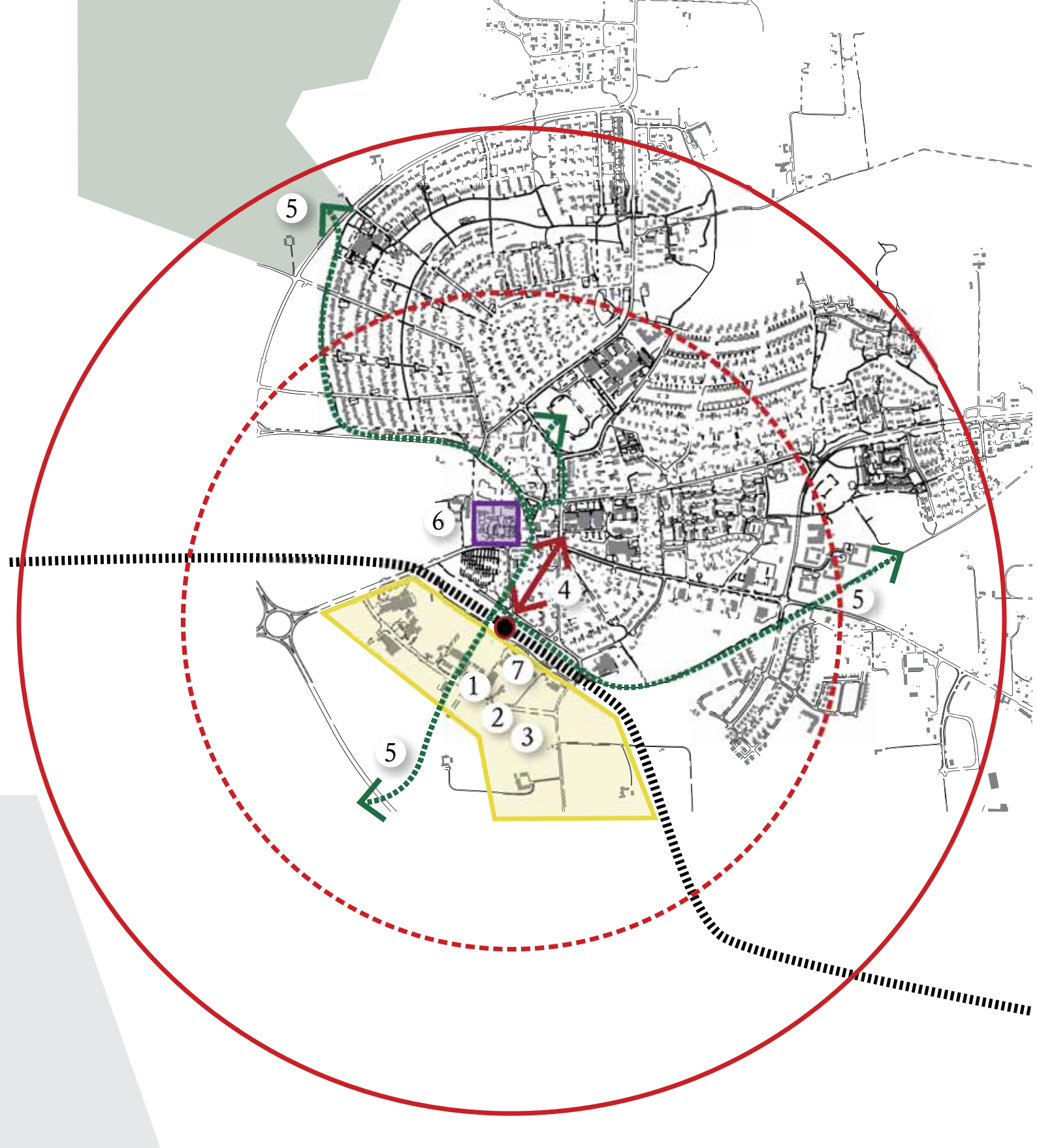
BYGG VIDARE PÅ ORTENS SÄRDRAG - KULTURHISTORIA I DALBY

Dalby har en unik kulturhistoria med Nordens äldsta stenkyrka. Det kan utvecklas till ett starkt besöksmål som sätter Dalby på kartan.

Karta med strategier för Dalby

- 1 Många ska ha nära till kollektivtrafik
 - 2 Blandad bebyggelse lockar fler
 - 3 Placera service nära kollektivtrafiken
 - 4 Skapa attraktiva stråk
 - 5 Det ska vara enkelt att gå och cykla
 - 6 Gör det enkelt att nå intressanta miljöer
 - 7 Gör bytespunkten lätt att nå
- Skapa nätverk
Bygg vidare på ortens särdrag
Skapa engagemang genom dialog

Ortsutveckling i Sjöbo

En stor fråga för Sjöbo kommun framöver kommer att vara att minska utbredningen av orten och satsa på förtätning och förädling i de centrala delarna. Förutom det historiska stationsläget, nära centrum, har även andra alternativa kollektivtrafiklägen i Sjöbos ytterområden diskuterats.

Centralt i orten finns stora möjligheter att förtäta med bostäder, handel och service. Området kring

bytespunkt och centrum ska fungera som ortens hjärta och ha en samlande effekt där olika stråk möts och den barriär som järnvägen kommer att utgöra överbryggs.

I workshopen framhölls flera kvaliteter i orten som är möjliga att utveckla och förstärka, framför allt gröna och blå stråk som har stor potential att utvecklas till miljöer som höjer ortens attraktivitet och skapar förutsättningar för möten.

8000 invånare

650 företag i tätorten

21% under 18 år **25%** över 65 år

300% befolkningstillväxt sedan 1960

Sjöar **Närproducerat**
Gårdsbutik *Kommunikationer* Natur
Olika typer av boende Karaktär
Närhet Central bytespunkt

Ödsligt Svårorienterat
Mycket bilar *Tomma lokaler*
Trista stadsrum

Strategier för Sjöbo

1. Många ska ha nära till kollektivtrafik

Alldeles intill bytespunkten centralt i orten, på gammal industrimark, finns utrymme för en ny stadsdel med bostäder och service. Även i ortens södra delar finns möjlighet till utbyggnad.

2. Placera bytespunkten centralt

Flera stationslägen har diskuterats i orten. Det ur hållbarhetssynpunkt lämpligaste läget, som ger störst resandeunderlag inom ett rimligt avstånd och som också skulle stärka centralorten och höja dessa attraktivitet, är det gamla stationsläget mitt i Sjöbo. Här finns också stora möjligheter till förtäring.

3. Lyft fram det unika

Genom att öppna upp den kulverterade delen av Grimstoftabäcken och skapa nya rum för vistelse längs vattendraget kan denna bidra till att stärka ortens attraktivitet.

4. Gör bytespunkten lätt att nå

Området vid bytespunkten ska fungera som ortens hjärta. Här möts ortens stråk som går mellan olika målpunkter såsom skola, idrottshall och grönområden. Det blir viktigt att få till attraktiva rörelsestråk som överbryggar järnvägens barriärefekter.

5. Gör området attraktivt

För att skapa attraktivitet i området kring den framtida bytespunkten och etablera detta som ett nytt offentligt rum kan ytan iordningställas temporärt för olika typer av aktiviteter såsom skateboard, boule och lek.

6. Skapa attraktiva mötesplatser

Skapa en attraktivare centralort genom att höja kvaliteten i de offentliga rummen. Etappvis byggs de centrala gatorna och stråken om till människovänligare vistelsezoner. Idag är de offentliga rummen framförallt avsedda för bilen.

7. Ta naturen till invånarna

Goda kopplingar till omgivande naturområden, via målpunkter i orten såsom centrum, bytespunkten, parker mm höjer ortens attraktivitet och underlättar för människor att vistas i naturen till fots och med cykel, vilket i sin tur leder till bättre hälsa.

8. Arbeta strategiskt

Kommunen köper, sträcka för sträcka, upp mark som är avsedd för den framtida järnvägssträckningen, vilket möjliggör ett snabbt genomförande.

NATUREN TILL INVÅNARNA - TIVOLIPARKEN KRISTIANSTAD

Den centralt belägna, stationsnära parken är en tillgång för besökare och för stadens invånare.

SKAPA ATTRAKTIVA MÖTESPLATSER - SÖDERTULL MALMÖ

Från att ha varit en buskbevuxen slänt har Södertull förvandlats till en härlig plats för en stunds vila eller en glass. Rinnande vatten bidrar också till att ta bort bruset från trafiken på omgivande gator och skapar en lugn miljö.

Kommunen har även färdiga detalplaner för verksamheter, vilket möjliggör en snabb och enkel process när företag önskar etablera sig i orten.

9. Fånga upp nya idéer

Underlätta för föreningsliv, nystartade företag och ungdomsaktiviteter genom att upplåta tomma lokaler i centrum och fd industrilokaler i närheten av bytespunkten.

10. Skapa engagemang genom dialog

En dialog med ortens invånare är viktigt vid planering av fysiska förändringar, framför allt vid förändringar i befintliga miljöer. Ett gemensamt förändringsarbete kan leda till att invånarna känner en stolthet för sin ort vilket sprids även utanför orten. Centrala miljöer som används i hög grad av ortens invånare och utgör ortens "framsida" är ofta mer betydelsefulla för invånarna än andra områden.

SKAPA ATTRAKTIVA MÖTESPLATSER - STAPELBÄDDSPARKEN

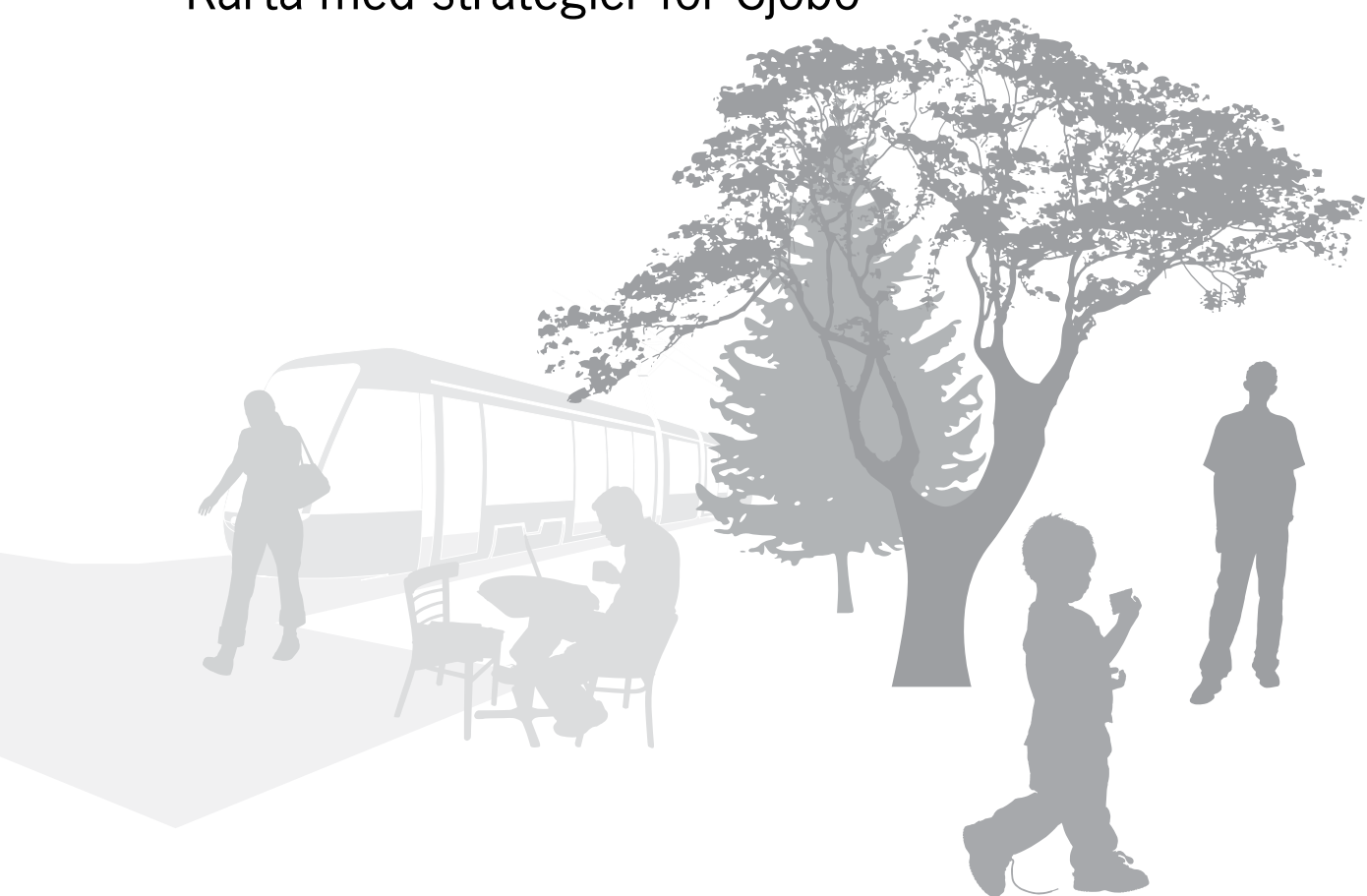
I arbetet med att höja kvaliteten på de offentliga rummen är det viktigt att ha med alla brukargrupper. Barn, unga, familjen, studenten och pensionären - alla ska kunna hitta sitt eget smultronställe.

SKAPA ATTRAKTIVA MÖTESPLATSER - FREIBURG

Skapa förutsättningar för mötesplatser, restauranger och caféer som berikar stadslivet.

Karta med strategier för Sjöbo

- 1 Många ska ha nära till bytespunkten
 - 2 Placera bytespunkten centralt
 - 3 Lyft fram det unika
 - 4 Gör bytespunkten lätt att nå
 - 5 Gör området attraktivt
 - 6 Skapa attraktiva mötesplatser
 - 7 Ta naturen till invånarna
 - 8 Arbeta strategiskt
- Fånga upp nya idéer
- Skapa engagemang genom dialog

Ortsutveckling i Tomelilla

En avgörande faktor för utvecklingen av Tomelilla centralort är att få igång bostadsbyggandet. Kommunen växer, framför allt med villabebyggelse utanför Tomelilla tätort, men i centralorten finns behov av bebyggelse med olika upplåtelseformer.

I orten finns stora möjligheter att förtäta kring stationen och centrum. Ortens attraktivitet kan höjas bl a genom att skapa ett mer livaktigt centrum med fler aktiviteter, knyta ihop gång- och cykelvägar, minska bilens plats i centrum och förstärka ortens entréer och stråk.

6500

invånare

23%

under 18 år

23%

över 65 år

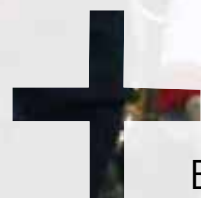
150%

befolkningstillväxt sedan 1960

450

företag i tätorten

Rikt näringsliv
Natur Närproducerat
Bra skolor Kultur
Bo Ohlsson *Småskalighet* Hasse & Tage
Låga fastighetspriser

Folkhälsa Torftiga stadsrum
Outnyttjade ytor centralt
Få mötesplatser **Tomma lokaler**
Segregation

Strategier för Tomelilla

1. Många ska ha nära till kollektivtrafik

Idag finns stora möjligheter att förtäta i centrala och kollektivtrafikhärlägen, både på före detta industrimark och på obebyggda lucktomter som idag till stor del används till extensiv parkering.

2. Skapa attraktiva mötesplatser

Torget i Tomelilla upplevs idag som en tom och ödslig plats. För att åstadkomma ett livaktigt centrum och utveckla torget till en mötesplats föreslås att exempelvis en befintlig boulevarden flyttas till torget. Detta är ett steg att få fler människor att vistas på torget vilket ger ett bättre underlag för caféer och handel samt ett mer levande centrum.

Det finns även andra ytor i centrum, till stor del parkeringsytor, som skulle kunna få ett nytt innehåll och ge möjlighet för människor att använda de offentliga gatorna och torgen. Ytorna kan rymma olika typer av aktiviteter som skateboard, sittplatser och lek.

3. Gör entréerna vackra och inbjudande

Köpcentret Bo Ohlsson är en viktig målpunkt för besökare i Tomelilla. Genom att förbättra kopplingarna mellan köpcentret och ortens centrum samt mellan centrum och ortens övriga entréer ges besökaren bättre förutsättningar att också besöka centrum och dess handel och service. Ortens

entréer behöver också förtydligas för att förbättra orienterbarheten.

4. Skapa attraktiva stråk

För att bytespunkten och centrum ska kunna stärka varandra krävs ett bra samband mellan dessa. Avståndet är kort, men idag är den naturliga kopplingen otydlig. Möjligheten för cyklister och gående att ta sig mellan centrum och bytespunkten behöver förbättras genom att stråket görs tydligare och attraktivare för båda trafikslagen.

5. Gör området attraktivt

I närheten av bytespunkten finns mark som tidigare varit industriområde. För att höja områdets attraktivitet kan förvandlingsarbetet inledas med att en attraktiv park anläggs. På så sätt kan den mentala bilden av området börja förändras, från industriområde till en attraktiv, service- och kollektivtrafikhärlägen stadsdel och intresset för etablering i området höjas.

6. Ge en unik karaktär

Att skapa en ny intressant stadsdel för boende och verksamheter i närheten av bytespunkten, i det gamla industriområdet, kan bidra till att området kring bytespunkten blir en attraktivare och tryggare plats att vistas på. Bytespunkten integreras i stadsstrukturen på ett nytt sätt.

TA NATUREN TILL INVÅNARNA

Satsa på cykelvägar mellan orten och naturområden för att underlätta människors rekreation och återhämtning.

ATTRAKTIVA MÖTESPLATSER

Samla aktiviteter och människor som i de mindre orterna kan ge ett underlag till restauranger och caféer och bidra till en levande ort.

FÅNGA UPP NYA IDÉER

Billiga lokaler i centrum kan vara en tillgång i en liten ort: nystartade företag ges möjlighet att etablera sig, konstnärsateljéer och ungdomsaktiviteter kan bidra till ett levande centrum.

7. Ta naturen till invånarna

Genom att koppla samman befintliga grönområden kan möjligheten till rekreation, lek, jogging och promenader i orten förbättras. Grönområdena bör även vara lätta att nå från ortens gång- och cykelvägar.

8. Blandad bebyggelse lockar fler

I orten finns en stor potential för kollektivtrafiknära boende med blandade upplåtelseformer.

9. Fånga upp nya idéer

I centrala Tomelilla finns idag flera tomma lokaler. Underlätta för föreningsliv, nystartade företag, konstnärsateljéer och ungdomsaktiviteter genom att uppmuntra fastighetsägare till att upplåta dessa. Förutom att detta ger en god möjlighet för människor att etablera sig, stanna kvar och att trivas i orten ger det även ett mer levande centrum. En ort med mänskligt liv och aktivitet. Ett centrum med tomma lokaler ger besökare och invånare en negativ syn på orten.

10. Det ska vara enkelt att gå och cykla

Tomelilla kommun arbetar för närvarande med att knyta ihop gång- och cykelvägar för att för-

enkla för människor att röra sig i orten utan bil och därigenom minska bilberoendet. Det ska vara enkelt att ta sig mellan bostaden, centrum och ortens övriga målpunkter.

11. Bli starkare tillsammans

Arbetet med en ny kommuntäckande översiktsplan för Tomelilla kommun pågår. Samtidigt arbetar grannkommunen Simrishamn med sin översiktsplan. Ett samarbete mellan de båda kommunerna avseende den översiktliga planeringen är önskvärt. Eventuellt upprättas ett gemensamt dokument. Genom att ha en gemensam syn och ett samarbete i strategiska frågor kan kommunerna bli starkare.

12. Stolta invånare ger tillväxt

I ett förändringsarbete i orten är det viktigt att arbeta med självbilden i kommunen. För att locka nya invånare och företag till orten måste nuvarande invånare känna en stolthet för sin ort. De boendes bild av sin ort sprids lätt utanför orten och smittar av sig på besökare och till grannkommuner.

Karta med strategier för Tomelilla

- 1 Många ska ha nära till kollektivtrafik
 - 2 Skapa attraktiva mötesplatser
 - 3 Gör entréerna vackra och inbjudande
 - 4 Skapa attraktiva stråk
 - 5 Gör området attraktivt
 - 6 Ge en unik karaktär
 - 7 Ta naturen till invånarna
 - 8 Blandad bebyggelse lockar fler
- Fånga upp nya idéer
- Det ska vara enkelt att gå och cykla
- Bli starkare tillsammans
- Stolta invånare ger tillväxt

Ortsutveckling i Simrishamn

Simrishamns kommun tror och hoppas att ESS och MAX IV på lång sikt kan få konsekvenser för orten i form av nya invånare och fler helgboende.

Kommunen bör satsa på förtätning och förädling kring bytespunkten. Flera ytor är möjliga att förtäta med bostäder och verksamheter.

Stationsområdet bör också bli en mer attraktiv plats med en tydligare koppling till centrum. Ortens kvaliteter såsom kulturutbud, företagande, tystnad, stillhet och hav kan lyftas fram på ett tydligare sätt. Inom tätorten finns flera möjligheter till förtätning, inte enbart vid stationsområdet.

Ger plats för flera generationer

Havet Kreativitet
Fiske **Turism**

Kultur Del av sterlen

Levande sommarstad **Lugn**
Natur Marint centrum

Få året runt-boende

Ensartad befolkning

Negativt födelsenetto Vinterhalvåret

Lite aktiviteter för unga

Strategier för Simrishamn

1. Skapa attraktiva mötesplatser

Området kring stationen och hamnen har möjlighet att utvecklas till ett mer attraktivt område för besökare, boende och näringsidkare. Kopplingarna till centrum, havet och fiskehamnen, Simrishamns kännetecken, bör tydliggöras och den fantastiska havsutsikten från stationsområdet lyftas fram.

2. Visa upp det lokala näringslivet

Simrishamn har år 2011 deltagit i European, en europeisk tävling för unga arkitekter, med ett markområde med central placering i orten. Det småskaliga näringslivet med sina många lokala byggare marknadsförs genom att dessa medverkar vid uppförandet av tävlingsförslaget.

Simrishamns kommun utmärker sig genom sin höga andel av konstnärer och hantverkare, för hav, hälsa och kultur. Marknadsför och visa upp detta i centralorten, gärna vid bytespunkten så att det blir en del av det första mötet med Simrishamn för tågresenären. Ge konstnärer, näringsidkare och hantverkare möjlighet att visa upp sina verk i det offentliga rummet.

3. Många ska ha nära till kollektivtrafik

I Simrishamn finns, öster och söder om bytespunkten, stora ytor som idag används för industri- och hamnverksamhet. Kan dessa förtätas och rymma en blandning av bostäder och personalintensiva verksamheter så att fler kan bo och arbeta nära centrum och stationen? Ett första steg i detta arbete är att undersöka möjligheten att flytta ut ytkrävande verksamheter till ett nytt industriområde i orten. Fiskerihamnen, som är en del av ortens kulturhistoria och en viktig näringsidkare, ska förstås fortfarande kunna bedriva sin verksamhet.

Simrishamns kommun har tidigare gjort en förtätningsanalys som visar möjliga lägen för förtätning i centralorten. I orten finns flera tomter som är obebyggda och skulle kunna bebyggas med bostäder och service.

4. Gör bytespunkten lätt att nå

Norr om järnvägen finns ett finmaskigt nät med gator som leder mot bytespunkten. Kopplingarna från söder är inte lika många och inte lika attraktiva. Dessa kan utvecklas så att tillgängligheten från söder förbättras. Prioritera gående och cyklisterna.

FÖRTÄTA I CENTRALA LÄGEN

I Simrishamn finns potential att skapa moderna boendemiljöer med en fin historisk omgivning.

ATTRAKTIVA MÖTESPLATSER VID VATTEN

Simrishamn har möjlighet att skapa fantastiska offentliga rum vid havet och hamnen, och samtidigt nära centrum.

5. Skapa attraktiva stråk

Rörelsestråken från bytespunkten mot centrum kan förbättras så att besökaren som anländer med tåg naturligt leds vidare mot butiksgata och torg. Genom att koppla stationsområdet bättre till centrum, med aktiviteter och målpunkter i stråket, skapas ett stationsområde som är befolkat och därigenom upplevs tryggt och händelserikt.

6. Gör entréerna vackra och inbjudande

Ortens södra entréer kan förtydligas och stråken mot centrum förstärkas och göras intressantare. För besökaren som kommer med bil från väster är det idag svårt att orientera sig i orten.

7. Det ska vara enkelt att gå och cykla

För att förbättra kopplingarna till bytespunkten och till övriga målpunkter i orten behövs ett sammanhängande nät av gång- och cykelvägar. Ett första steg i detta arbete är att ta fram en cykelstrategi för orten.

8. Bli starkare tillsammans

Arbetet med en ny kommuntäckande översiktsplan för Simrishamn pågår. Samtidigt arbetar grannkommunen Tomelilla med sin översiktsplan. Ett samarbete mellan de båda kommunerna avseende den översiktliga planeringen är önskvärt. Genom att ha en gemensam syn och ett samarbete i strategiska frågor kan kommunerna bli starkare.

KONSTEN I OFFENTLIGHETEN

Utnyttja det offentliga rummet för att visa upp konstnärliga Österlen.

ATTRAKTIVA STRÅK - KALENDEGATAN I MALMÖ

Arbeta med butiker och caféer i bottenvåningar och bra stråk för gående och cyklisterna från stationen till centrum.

Karta med strategier för Simrishamn

- 1 Skapa attraktiva mötesplatser
 - 2 Visa upp det lokala näringslivet
 - 3 Många ska ha nära till kollektivtrafik
 - 4 Gör bytespunkten lätt att nå
 - 5 Skapa attraktiva stråk
 - 6 Gör entréerna vackra och inbjudande
- Det ska vara enkelt att gå och cykla
Bli starkare tillsammans

Referenser & material

Rapporter

Bytespunkten som mötesplats i Skåne

Region Skåne, 2011

Planindikatorer för effektiv markanvändning i stationsnära områden

Katarina Schylberg, Luleå tekniska universitet, 2008

Stationsnära läge

Länsstyrelsen i Skåne län, Skånetrafiken, Trafikverket och Region Skåne, 2010

Strategier för bärkraftig byomdanning

Center for byplanläggning, 2010

Vem kommer till Skåne - som en effekt av ESS/MAX IV-etableringen?

Tyréns, 2011

Öresundsregionen i ögonhöjd

Region Skåne, 2010

Illustrationer

FOJAB arkitekter AB

Foto

Om inget annat anges - FOJAB arkitekter AB

Tomelilla kommun, Claes von Gegerfelt: sid 7 nederst höger, sid 15, sid 68 nederst vänster, sid 69 överst, sid 70, sid 72

Erik Hedman: sid 7 överst vänster

Torbjörn Aronsson: sid 13 höger, sid 26, sid 27, sid 32 nederst

Region Skåne, Martin Dahlström: sid 17 överst

Kristianstad kommun: sid 25 överst

Bernt Rostad: sid 28 överst

Christine & Hagen Graf: sid 29 nederst

Lunds kommun: sid 29 överst, sid 33 vänster, sid 56 nederst & överst höger, sid 57 överst, sid 58, sid 59, sid 60

Region Skåne, Jessica Schale: sid 38, sid 43

Per Egevad: sid 33 höger

Ray Derhan: sid 29 nederst

Magnus Aronsson: sid 31

Staffanstorps kommun, Ivar Sjögren: sid 50 nederst vänster

Staffanstorps kommun, Claes Nilsson: sid 51 överst

Simrishamns kommun, Bengt Bengtsson: sid 74 höger nederkant, sid 78

Arbetsgruppen TA 1 inom TITA projektet

Följande kommuner deltar i arbetsgruppen: Bjuvs kommun, Burlövs kommun, Eslövs kommun, Helsingborgs stad, Hässleholms kommun, Hörby kommun, Höörs kommun, Klippans kommun, Kristianstad kommun, Kävlinge kommun, Landskrona stad, Lomma kommun, Lunds kommun, Malmö stad, Simrishamns kommun, Sjöbo kommun, Skurups kommun, Staffanstorps kommun, Svalövs kommun, Svedala kommun, Tomelilla kommun, Trelleborgs kommun, Vellinge kommun, Ängelholms kommun och Östra Göinge kommun.

Övriga representanter som deltar är: ESS AB, Lundamark AB, Lunds universitet, Länsstyrelsen, Malmö Högskola, Skånetrafiken, SLU, Strukturbild för Skåne och Trafikverket.

Skåne är idag en växande region på väg att genomgå en förändring som kan få ytterligare konsekvenser för tillväxten på bostads- och arbetsmarknaden; etableringen av de högspecialiserade forskningsanläggningarna ESS och MAX IV. Utmaningen ligger i att kunna ta tillvara den potential som dessa medför i form av fler arbetsplatser i regionen och ökat behov av bostäder. För att kunna skapa en hållbar utveckling som inkluderar hela Skåne krävs att vi satsar på attraktiva stads- och boendemiljöer, där kollektivtrafiken har en avgörande roll!

Denna rapport är framtagen på uppdrag av delprojekt TA1, Samhällsplanering och transportinfrastruktur i samarbete med Strukturbild för Skåne, inom ramen för projektet ESS MAX IV i regionen – TITA med syfte att synliggöra olika strategier och verktyg för hur forskningsanläggningarna ESS och MAX IV kan ge spridningseffekter i hela Skåne. Rapporten ger inspirerande exempel, tips och råd kring hur kommunerna konkret kan arbeta för att höja attraktiviteten i en ort.

En investering för framtiden

EUROPEISKA
UNIONEN
Europeiska
regionala
utvecklingsfonden

ESS MAX IV i regionen–TITA

Region Skåne i samarbete med alla kommuner i Skåne, Lunds universitet, Invest in Skåne, ESS AB, Malmö högskola, Länsstyrelsen i Skåne län, Högskolan Kristianstad, Region Blekinge, SLU Alnarp och Blekinge Tekniska Högskola.

